

पकाहाँ मैनपुर गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

पर्सा

मधेश प्रदेश

राजस्व सुधार कार्ययोजना

(Revenue Improvement Action Plan)

आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग

प्रदेश अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र
प्रदेश तथा स्थानीय शासन सहयोग कार्यक्रम
जनकपुरधाम, मधेश प्रदेश

परामर्शदाता :

स्ट्रेन्थ ईन्जिनिरिङ कम्पनी प्रा लि
बानेश्वर, काठमाडौं

असार, २०७९

विषय सूचि

परिच्छेद एक.....	1
परिचय.....	1
१.१ पृष्ठभूमि.....	1
१.२ राजस्व सुधार कार्ययोजनाको औचित्य.....	2
१.३ उद्देश्य 3	
१.४ कार्ययोजना तर्जुमा विधि र प्रक्रिया.....	3
१.४.१ सन्दर्भ सामग्री संकलन तथा अध्ययन.....	3
१.४.२ तथ्याङ्क/सूचना संकलन फारम तथा सूची विकास.....	4
१.४.३ तथ्याङ्क/सूचना संकलन.....	4
१.४.४ कार्यशाला गोष्ठी.....	4
१.४.५ तथ्याङ्क विश्लेषण तथा राजस्व सुधार कार्ययोजनाको प्रारम्भिक मस्यौदा तयारी.....	5
१.४.६ प्रतिवेदन छलफलका लागि अन्तिम कार्यशाला गोष्ठी.....	5
१.४.७ कार्ययोजनाको अन्तिम रूप.....	5
१.५ कार्ययोजनाका सीमाहरू.....	5
पकाहामैनपुर गाउँपालिकाको परिचय.....	6
२.१ पृष्ठभूमि.....	6
२.२ गाउँपालिकाको जनसंख्या विवरण.....	7
२.३ मातृभाषा तथा धर्मको आधारमा जनसंख्या विवरण.....	8
२.४ हाल मौजुदा रहेका शाखा सम्बन्धी विवरण.....	8
२.५ गाउँपालिकाको मौजुदा कर्मचारी दरवन्दी र पदपूर्तिको अवस्था.....	11
२.६ पकाहामैनपुर गाउँपालिकाको भौतिक सम्पत्तिको अवस्था.....	13
२.६.१ वडा कार्यालयहरू सम्बन्धी विवरण.....	13
२.६.२ सवारी साधनहरू सम्बन्धी विवरण.....	13
२.७ पकाहामैनपुर गाउँपालिकाको अन्य विवरणहरू.....	14
२.७.१ सडक सुविधा सम्बन्धी विवरण.....	14
२.७.२ इन्धन तथा विद्युत उपयोगको व्यवस्था.....	14
परिच्छेद तीन.....	15
स्थानीय तहको राजस्व अधिकार तथा आय सम्भाव्यता.....	15
३.१ स्थानीय तहको राजस्व अधिकार सम्बन्धी संबैधानिक तथा कानुनी व्यवस्था.....	15
३.२ स्थानीय तहका आयको अन्य स्रोतहरू.....	17
३.३ प्रभावकारी राजस्व परिचालनका प्रमुख पक्षहरू.....	18
३.३.१ कानुनी तथा नीतिगत व्यवस्था.....	18
३.३.२ उपयुक्त संगठन निर्माण.....	19
३.३.३ तथ्याङ्कमा आधारित अभिलेख तथा स्रोतहरूको प्राथमिकीकरण.....	19
३.३.४ विभिन्न आयमूलक कार्यक्रम.....	19
३.३.५ पारदर्शिता र जवाफदेहिता.....	19
३.३.६ परिवर्तित व्यवस्था अनुसार राजस्व संकलन.....	19
३.३.७ राजस्व प्रशासन तथा नीति सम्बन्धी सवालहरू.....	19
३.४ पकाहामैनपुर गाउँपालिका को आन्तरिक आय परिचालनको वर्तमान अवस्था.....	19
३.५ आन्तरिक राजस्व संकलनको प्रमुख क्षेत्र र सम्भावना विश्लेषण.....	21
३.५.१ स्थानीय कर राजस्व.....	21
३.५.२ गैरकर राजस्व.....	21
३.६ आन्तरिक राजस्व संकलनको सम्भावना विश्लेषण.....	22
३.६.१ भूमीकर तथा मालपोत कर.....	22
३.६.२ सम्पत्ति कर.....	23
३.६.३ बहाल कर :.....	24

३.६.४ वित्तिय र पुँजिगत कारोवारमा लाग्ने कर (व्यवसाय कर).....	25
३.६.५ विज्ञापन कर.....	26
३.६.६ बहाल विटौरी.....	26
३.६.७ दस्तुरहरु.....	26
(क) व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर.....	27
(ख) नक्सा पास दस्तुर.....	27
परिच्छेद चार.....	29
आय संकलनको संस्थागत क्षमता तथा संकलन अवस्था.....	29
४.१ राजस्व परिचालन सम्बन्धी नीति.....	29
४.२ आय संकलनको संस्थागत क्षमता.....	29
४.२.१ राजस्व परामर्श समिति.....	29
४.२.२ पकाहामैनपुर गाउँपालिका को राजस्व प्रशासन राजस्व प्रशासन.....	30
४.२.३ राजस्व शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरुको विवरण.....	30
४.३ गाउँपालिकाको वर्तमान आन्तरिक आय परिचालन.....	30
परिच्छेद पाँच.....	33
राजस्व सुधार कार्ययोजना.....	33
५.१ पकाहामैनपुर गाउँपालिका को राजस्व सुधार कार्ययोजना.....	33
परिच्छेद छ.....	38
आगामी तीन बर्षको आय प्रक्षेपण.....	38
६.१ राजस्व सुधार कार्ययोजनाका आधारमा राजस्व प्रक्षेपण.....	38
६.२ स्थानीय तहको आगामी तीन आर्थिक बर्षको राजस्व प्रक्षेपण.....	39
परिच्छेद सात.....	41
अपेक्षित नतिजा र सुझावहरू.....	41
परिच्छेद आठ.....	44
अनुगमन तथा मूल्यांकन.....	44
(क) कार्यालय स्तरको अनुगमन:.....	44
(ख) राजस्व परामर्श समितिबाट अनुगमन तथा मूल्यांकन:.....	44
(ग) कार्यपालिकाबाट अनुगमन तथा मूल्यांकन:.....	44
(घ) बाह्य अनुगमन तथा मूल्यांकन:.....	45
अनुसूची १ : तथ्यांक/सूचना संकलनका फारम.....	48
अनुसूची २ : अभिमुखिकरण कार्यक्रमको हाजिरी.....	54
.....	55

तालिका सुची

तालिका १: गाउँपालिकामा रहेका भू-उपयोगको अवस्था.....	८
तालिका २: गाउँपालिकाको जनसंख्या विवरण.....	८
तालिका ३: भाषा तथा धर्म विवरण.....	९
तालिका ४: कर्मचारी दरवन्दी र पदपूर्तिको अवस्था सम्बन्धी विवरण.....	११
तालिका ५: पकाहामैनपुर गाउँपालिका वडा कार्यालयका भवन सम्बन्धी विवरण.....	१२
तालिका ६: सवारी साधन सम्बन्धी सम्बन्धी विवरण.....	१२
तालिका ७: सडक सुविधा सम्बन्धी विवरण अनुमानित.....	१३

तालिका ८: स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ अनुसारको राजस्व अधिकार.....	१४
तालिका ९: गाउँपालिकाको यथार्थ तथा प्रस्तावित आय विवरण.....	१९
तालिका १०: कर राजस्व तर्फको सम्भावना विश्लेषण.....	२०
तालिका ११: गैर कर राजस्व तर्फको सम्भावना विश्लेषण.....	२१
तालिका १२: सम्पत्तिकर अनुमान प्रक्षेपण.....	२३
तालिका १३: व्यावसायिक भाडा दरको प्रक्षेपण.....	२४
तालिका १४: व्यवसायिक राजस्वको अनुमानित प्रक्षेपण.....	२५
तालिका १५: व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर सम्भवानाको गणना.....	२७
तालिका १६: नक्सा पास दस्तुरको सम्भवानाको गणना.....	२८
तालिका १७: पकाहाँमैनपुर गाउँपालिका का राजस्व परामर्श समितिका पदाधिकारीहरू	३०
तालिका १८: गाउँपालिकाको यथार्थ र अनुमानित आयको अवस्था.....	३२
तालिका १९: राजस्व सुधार कार्ययोजना.....	३४
तालिका २०: आगामी तीन आ.व. को राजस्व प्रक्षेपणका आधार र तीन बर्षमा हुने कुल आय.....	४०
तालिका २१: आगामी तीन आर्थिक वर्षहरूका लागि आय प्रक्षेपण.....	४१
तालिका २२: गाउँपालिकाको सम्भावित आय संरचना.....	४३

परिच्छेद एक परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

देशको भु-बनोट विभिधतायुक्त प्रकृति, समाजको उत्पत्ति र बनोट, सभ्यता र विभिदतायुक्त संस्कृति, भाषा, प्राकृतिक स्रोत साधनको अत्युत्तम परिचालन, उदयीमान दुई छिमेकी अर्थतन्त्र, देशभित्रको क्रियाशील जनशक्ति, अन्तराष्ट्रिय क्षेत्रमा सुरु भएको असल सम्बन्धको विकाश र कायम रहेको समष्टिगत आर्थिक स्यायित्व नै आर्थिक समृद्धिको आधारका रूपमा रहेका छन् । नेपालको संविधानले राज्य शक्तिको बाडफाडको लागि संघ, प्रदेश र स्थानीय तह गरी तीन वटा तहको सरकारको अवधारणा ल्याएको छ । सुशासन र विकासका लागि वर्तमान राजनैतिक अठोट र इच्छाशक्ति एवम् प्रदेश र स्थानिय तहको क्रियासिलता र सामर्थ्यको माध्यमबाट सम्पूर्ण रूपमा कार्यान्वयन गर्नुपर्ने भएको छ । यो अवसरलाई मुलुकको सुशासन, विकाश र समृद्धिको लागि उपयोग गर्न शासकिय अवयवहरूको कुसलतापुर्वक परिचालनबाट समृद्धिको आधार तयार हुनेछ ।

नेपालको संविधानको अनुसूची-५ मा संघिय सरकारका ३५ वटा अधिकार सूची, अनुसूची-६ मा प्रदेशका (२१ वटा अधिकार सूची, अनुसूची-७ मा सङ्घ र प्रदेशका २५ वटा साभा अधिकार सूची, अनुसूची-८ मा स्थानीय तहका २२ वटा अधिकार र अनुसूची-९ मा सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहका १५ वटा साभा अधिकार सूची निर्धारण गरी वर्तमान संविधानले तीनै तहमा अधिकार सम्पन्न र स्वायत्त सरकारको स्थापनाका लागि मार्ग प्रसस्त गरिदिएको छ । यी नै एकल तथा साभा अधिकारको प्रयोग गरी गाउँपालिकाले बजेट सहितको वार्षिक तथा आवधिक योजना बनाउनु पर्नेछ । गाउँपालिका संघिय सरकारको बजेटमा मात्र आश्रित नरही संविधानले दिएको अधिकार प्रयोग गरी राजश्वका क्षेत्रहरूको पहिचान गर्ने, विद्यमान करका दायरा तथा दरहरू परिमार्जन गर्नुपर्ने हुन्छ । यो राजस्व सुधार कार्ययोजना समय सापेक्ष करका दायरा तथा दरहरूमा हेरफेर गर्न केन्द्रित रहेको छ । यो योजना तीन वर्षका लागि बनाइएको छ र गाउँपालिकाले आवश्यकता अनुसार परिमार्जन गर्दै लग्नेछ ।

नागरिकका आधारभूत आवश्यकता पूरा गर्ने क्रममा सबैभन्दा पहिले भौतिक पूर्वाधार विकास हुन जरुरी छ । तर यसका लागि स्थानीय तहले पर्याप्त आर्थिक स्रोत व्यवस्थापन गर्नुपर्छ । स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन- २०७४ को दफा ६९ (२) मा उल्लेख भए अनुसार स्थानीय तह आफैले उठाएको राजस्व तथा आयबाट प्राप्त रकम, राजस्व बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने रकम, नेपाल सरकारबाट प्राप्त अनुदान तथा अन्य रकम, प्रदेश सरकारबाट प्राप्त अनुदान तथा अन्य रकम, कुनै व्यक्ति, संघ वा संस्थाबाट प्राप्त रकम स्थानीय तहका आयस्रोत हुन सक्छन । यस्तै राष्ट्रिय प्राथमिकताका आधारमा स्थानीय सरकारकालागि नेपाल सरकारले विदेशी सरकार, निकाय, संघ-संस्था वा व्यक्तिका लागि लिएको वैदेशिक सहायताबाट उपलब्ध गराएको रकम, अन्य स्थानीय सरकारबाट प्राप्त अनुदान तथा अन्य रकम, आन्तरिक ऋणबाट प्राप्त रकम तथा स्थानीय तहलाई अन्य कुनै स्रोतबाट प्राप्त हुने रकम पनि स्थानीय तहको आयस्रोत हुन सक्छ । तर स्थानीय तह आफैले सङ्कलन गर्नसकेको आय वा राजस्व रकमका आधारमै स्थानीय तहमा दिगो विकासको सम्भावनाको आँकलन गर्न सकिने भएकाले सबै पालिकाले आन्तरिक आयस्रोत सङ्कलनमै विशेष ध्यान दिन जरुरी छ । बाह्य आयलाई संघिय सरकार वा प्रदेश सरकारले निर्धारण गरे बमोजिमको क्षेत्र एवं कार्यक्रम वा शीर्षकमा तोकिएको सर्त वा मापदण्ड पूरा गरेर मात्र खर्च गर्नुपर्ने भएकाले स्थानीय तहलाई आन्तरिक आय प्रयोगको तुलनामा बाह्य आयको प्रयोग त्यति सहज नहुन सक्छ ।

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन- २०७४ को परिच्छेद ९ (दफा ५५-६२) मा उल्लेख भए अनुसार पालिकाले सम्पत्ति कर र घरजग्गा कर, भूमिकर (मालपोत), घरजग्गा बहाल कर, व्यवसाय कर, बहाल बिटौरी शुल्क, पार्किङ शुल्क, जडीबुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर तथा विभिन्न प्रकारका सेवा शुल्क शीर्षकहरूबाट आय सङ्कलन गर्नसक्ने देखिए पनि सबै स्रोत समान रूपमा विभिन्न दृष्टिकोणले सम्भाव्य नहुन सक्छ । कर तथा गैरकर दुवै स्थानीय तहका आफ्नै आयस्रोत हुन तापनि यसको सङ्कलनमा प्रभावकारिता ल्याउन स्थानीय तहकै आन्तरिक प्रशासनिक क्षमता बढाउनुपर्ने हुनसक्छ ।

कर प्रगतिशील विशेषता र सङ्कलन सम्भाव्य हुँदैनै स्थानीय तह सबल एवं सक्षम हुने होइन। स्थानीय स्रोत सङ्कलनमा सक्षम बनेमात्र स्थानीय तहको सबलता प्रमाणित हुनसक्छ। यसका लागि एकातर्फ सबै करदाताको तथ्याङ्क सहितको अभिलेख व्यवस्थापन गरी त्यो अभिलेखलाई समय-सापेक्ष परिमार्जन गर्न जरुरी छ भने अर्कोतर्फ सङ्कलित गरेको प्रयोगमा करदाता सन्तुष्ट हुनुपर्छ अर्थात् सङ्कलित स्रोतलाई पारदर्शी तरिकाले खर्च गर्नुपर्छ। स्थानीय तहलाई अधिकार सम्पन्न बनाउने सन्दर्भमा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन- २०७४ ले नागरिकसँग प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने धेरै अधिकार निक्षेपण गरेको छ। स्थानीय तहले पारदर्शी तरिकाले आफ्ना क्रियाकलाप अगाडि बढाए मात्र सबै नागरिकलाई गरेको दायरामा ल्याउन सजिलो पर्छ। स्थानीय तहमा गरिने क्रियाकलापको पारदर्शिताले जनमानसमा सकारात्मक प्रभाव पर्ने भएकोले सम्भव भएसम्म प्रतिनिधिमूलक तरिकाबाटै भए पनि विकास निर्माणका क्रियाकलापमा करदातालाई निर्णय प्रक्रियादेखि कार्यान्वयन तहसम्म संलग्न गराउन सके कामको गुणस्तर कायम गर्न र आयस्रोत सङ्कलन गर्न सहज हुनसक्छ।

सिमित नागरिकलाई असीमित कर वा बढी दरमा कर लगाएर भन्दा थोरै कर दरमा धेरै करदाता समेट्दै धेरै कर सङ्कलन गर्न सक्नुलाई कर प्रशासनको सक्षमता मानिन्छ। नागरिकको विकासका आवश्यकता पूरा गर्नका लागि पर्याप्त आर्थिक स्रोत आवश्यक पर्छ। जुन स्थानीय तहले सम्पत्ति कर सङ्कलनलाई उच्च प्राथमिकतामा राखेको छ, उसले आफ्ना नागरिकको आवश्यकता दिगो ढङ्गले पूरा गर्ने सम्भावना बढी हुन्छ। वर्तमान सन्दर्भमा आउदा वर्षहरू स्थानीय सरकारकालागि प्रारम्भिक तयारीको वर्ष भएकाले सबै स्थानीय तहले सम्भावित स्थानीय आयस्रोत व्यवस्थापनमा सक्रियता देखाउनसके पछिसम्मका लागि परिनिर्भरता घटाउन सकिने सम्भावना छ।

प्राकृतिक स्रोत तथा वित्तिय आयोगको सिफारिसमा स्थानीय तहलाई संघिय तथा प्रदेश सरकारबाट अनुदान दिँदा स्थानीय तहको खर्च गर्न सक्ने क्षमता तथा आन्तरिक आयका वृद्धि गर्ने क्षमताका आधारमा वित्तीय समानीकरण, शशर्त, समपुरक र विशेष अनुदान दिने व्यवस्था गरिएको छ। तसर्थ यस गाउँपालिकाको वित्तिय स्थिति सबल बनाउन राजस्व सुधार कार्ययोजना (Revenue Improvement Action Plan/RIAP) तयार पार्न लागिएको हो। यस योजनाले गाउँपालिकाको आन्तरिक आयमा वृद्धि गरी वित्तीय क्षमताको विकास गर्ने एवम् यसलाई सबल बनाउने र राजस्वको सम्भाव्य स्रोतको पूर्ण क्षमतामा उपयोग गर्ने लक्ष्य राखेको छ।

१.२ राजस्व सुधार कार्ययोजनाको औचित्य

संवैधान र कानूनले व्यवस्था गरिएका सिमा भित्र रहेर स्थानीय तहले आफ्ना क्षेत्रमा कार्यसम्पादन गर्ने गरिन्छ। कानूनले अख्तियारी दिएका क्षेत्रमा आन्तरिक राजस्वको सम्भावना पहिचान गरी राजस्वको क्षमता विस्तार गर्दै जानु अपरिहार्य हुन आँउछ। स्थानीय सरकारले आ-आफ्नो क्षेत्रमा गर्ने विकास निर्माण कार्यलाई व्यवस्थित गरी जनचाहना अनुरूप सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउन ठूलो लगानी आवश्यक देखिन्छ। यसका लागि स्थानीय सरकारलाई संघ र प्रदेश सरकारबाट उपलब्ध हुने विभिन्न अनुदान तथा राजस्व बाँडफाँड बाहेक स्थानीय राजस्व अधिकार अन्तर्गत विभिन्न कर तथा सेवा शुल्क, पर्यटन शुल्क तथा दण्ड जरिवाना जस्ता गैर कर लगाउने अधिकार प्रदान गरिएको छ। स्थानीय सरकारलाई संघ र प्रदेश सरकारबाट उपलब्ध हुने विभिन्न अनुदान तथा राजस्व बाँडफाँड बाहेक स्थानीय राजस्व अधिकार अन्तर्गत विभिन्न कर तथा सेवा शुल्क, पर्यटन शुल्क तथा दण्ड जरिवाना जस्ता गैर कर लगाउने अधिकार प्रदान गरिएको छ। साथै अन्य स्वदेशी संघसंस्थाबाट अनुदान रकम प्राप्त गर्न सक्ने, नेपाल सरकारको पूर्व स्वीकृति लिएर वैदेशिक अनुदान वा सहयोग लिन सक्ने तथा नेपाल सरकारको सहमति लिएर वित्त आयोगले सिफारिस गरेको सीमाभित्र रही आन्तरिक ऋण लिन सक्ने कानूनी व्यवस्था समेत रहेको छ।

संवैधानिक तथा अन्य विभिन्न कानूनी अधिकार भित्र रही स्थानीय सरकार संचालन ऐनले आन्तरिक आय परिचालन गर्न सक्ने उल्लेख्य अधिकार दिएको भएता पनि स्थानीय तहका सरकारहरूले ती अधिकारलाई ऐनको प्रावधान अनुसार पकाहामैनपुर गाउँपालिकाले व्यवस्थित राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा नगरिसकेको हुँदा व्यवस्थित परिचालन गर्न सकिरहेको स्थिति छैन। यसको मुख्य कारणमा स्थानीय सरकारको संरचना नयाँ भएकोले त्यसका लागि आवश्यक नीति तथा कार्यविधि, संगठनात्मक व्यवस्था, सूचना तथा तथ्याङ्कको स्थापना, आयको सम्भाव्यता अध्ययन, नियन्त्रण प्रणालीको

स्थापना आदिको स्थापना तथा अभ्यासको कमी हुनु रहेको छ । तसर्थ यो कार्ययोजनाको माध्यमबाट गाउँपालिकाका प्रतिनिधि, कर्मचारी तथा अन्य सरोकारवाला पक्षहरूले राजस्व परिचालनको क्षेत्रमा आधारभूत अभिमुखीकरण प्राप्त गर्नुका साथै गाउँपालिकाको आन्तरिक आय सुधारका लागि समस्या तथा अवसरहरूको पहिचान भएको छ र मुख्य उपलब्धीका रूपमा राजस्व कार्ययोजना तयारी हुनुका साथै आयको प्रक्षेपणलाई मार्गदर्शन गर्ने दस्तावेज तयार भएको छ । राजस्व प्रक्रियामा सुधारका लागि गाउँपालिकाको नेतृत्वमा सहभागितामूलक पद्धति अवलम्बन गरी राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा गरिएको छ ।

१.३ उद्देश्य

यस अध्ययनको समग्र उद्देश्य पकाहाँमैनपुर गाउँपालिकाको आन्तरिक आयको विद्यमान अवस्था तथा आन्तरिक स्रोतका संभावनाहरूको विश्लेषण गरी प्रक्षेपण सहितको राजस्व सुधार कार्ययोजना तयार गर्नु हो । यस उद्देश्यको प्राप्तिका लागि देहाय अनुसारका सहायक उद्देश्य निर्धारण गरिएको छ :

- प्रचलित कानूनको भावना र उद्देश्य अनुसार पकाहाँमैनपुर गाउँपालिकाको वर्तमान राजस्व प्रशासन सम्बन्धी नीति कार्यक्रमहरू तथा कार्यान्वयन तौरतरिकाहरूको वस्तुनिष्ठ समीक्षा गर्ने
- राजस्व सुधार कार्ययोजनाको आवश्यकता र महत्वबारे गाउँपालिकाका पदाधिकारीहरूलाई अभिमुखीकरण गर्ने ।
- गाउँपालिकाको वर्तमान राजस्व प्रशासनसम्बन्धी नीति, कार्यक्रम तथा राजस्व दरवन्दी सम्बन्धमा सरोकारवालाहरूको धारणाको पृष्ठभूमिमा आवश्यक परिमार्जनका लागि सिफारिस गर्ने
- आधुनिक राजस्व प्रशासनसँग सम्बन्धित सैद्धान्तिक तथा व्यवहारिक पक्षहरूको पृष्ठभूमिमा नयाँ नयाँ क्षेत्रहरूको पहिचान, विद्यमान राजस्व प्रशासनलाई करदातामैत्री बनाउन आवश्यक नीति, कार्यक्रम सहित चालु आ.व.२०७६/०७९ लागि आन्तरिक आय सम्बन्धी अनुमान तथा संसोधन सहित २०७९/०८०, २०८०/०८१ र ०८१ /८२ सम्म गरी आगामी ३ आ.व.कालागि राजस्व प्रक्षेपण तथा सुधार कार्ययोजना सिफारिस गर्ने ।
- गाउँपालिकाको आन्तरिक आय बृद्धिका सम्भावनाहरू पहिचान गरी आय सुधार रणनीति सहितको आन्तरिक आय सुदृढीकरण कार्ययोजना तयार गर्ने ।
- गाउँपालिकाको राजस्व प्रक्षेपण, बजेट अनुमान तथा सूचना प्रणालीमा सहयोग गर्ने ।

१.४ कार्ययोजना तर्जुमा विधि र प्रक्रिया

यस राजस्व सुधार कार्ययोजना तयार गर्दा गाउँपालिकाको भौगोलिक, आर्थिक तथा प्रशासनिक अवस्थाको अध्ययन संगै गाउँपालिकाद्वारा प्रकाशन गरिएका विधिन्त प्रतिवेदनहरूका साथसाथै राजस्वसंग सम्बन्धित विविध सामग्रीहरूको अध्ययन, राजस्वसंग सम्बन्धित तथ्याङ्क तथा सूचना संकलनका लागि आवश्यक फारामहरूको निर्माण, तथ्याङ्क संकलन तथा विश्लेषण, कार्ययोजना तर्जुमाका लागि सहभागितामूलक छलफल, कार्यशाला गोष्ठी तथा प्रस्तुतीकरण जस्ता विधिहरू प्रयोग गरिएको थियो । यस राजस्व सुधार कार्ययोजना निर्माण गर्ने क्रममा अबलम्बन गरिएका विधिहरूलाई निम्न अनुसार प्रस्तुत गरिएको छ ।

१.४.१ सन्दर्भ सामग्री संकलन तथा अध्ययन

पहिलो चरणमा आन्तरिक राजस्व अध्ययन कार्यको लागि परामर्शदाता समुहबाट विभिन्न स्रोतहरूबाट सन्दर्भ सामग्रीहरू संकलन तथा अध्ययन गरिएको थियो । यस क्रममा अध्ययन गरिएको मुख्य सामग्रीहरू देहायअनुसार रहेका छन् :

- नेपालको संविधान, २०७२
- स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४
- अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४
- राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग ऐन, २०७४
- एकीकृत आर्थिक संकेत तथा वर्गिकरण र व्याख्या, २०७४
- पकाहाँमैनपुर गाउँपालिकाको आ.व.०७६/०७९ को योजना, नीति बजेट तथा कार्यक्रम

- गाउँपालिकाको कार्यालयमा रहेका राजस्व, लेखा, योजना, प्रशासन र अन्य सम्बन्धित इकाइहरूबाट प्राप्त भएको विवरणहरू
- गाँउ तथा गाउँसभा (कार्यसञ्चालन) कार्यविधि ऐन, २०७५,
- परिवर्तित संरचना अनुसार विभिन्न मन्त्रालयहरूले निष्कासन गरेको कार्यविधि, दिग्दर्शन, ऐन कानूनका नमुनाहरू

१.४.२ तथ्याङ्क/सूचना संकलन फारम तथा सूची विकास

सन्दर्भ सामग्रीको अध्ययन तथा विश्लेषण पश्चात राजस्वसंग सम्बन्धित तथ्याङ्क तथा सूचना संकलनका लागि आवश्यक फारमहरूको तयार पारिएको थियो । यस कार्यका लागि तयार पारिएको तथ्याङ्क संकलनको लागि प्रयोग गरिएको फारम अनुसूची १ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

१.४.३ तथ्याङ्क/सूचना संकलन

अध्ययनका क्रममा परामर्शदाताद्वारा यस गाउँपालिकाको कार्यालयका विभिन्न शाखाहरूबाट आवश्यक तथ्याङ्क एवम् सूचनाहरू संकलन गरिएको थियो । यस कार्यकालागि कार्यालयका सूचना तथा तथ्याङ्क अभिलेख, सरोकारवाला पक्षहरूसंगको छलफल, स्थलगत भ्रमण तथा अवलोकन आदि विधि अवलम्बन गरिएको थियो । यस क्रममा निम्नलिखित तथ्याङ्क एवम् सूचनाहरू संकलन गरिएको थियो ।

- पकाहामैनपुर गाउँपालिका बारे संक्षिप्त जानकारी
- वर्तमान राजस्व प्रशासनको अवस्था (संगठन संरचना, कर्मचारी, राजस्व असुली तथा भौतिक सुविधा आदि)
- आन्तरिक आय संकलनको अवस्था, स्रोत, क्षेत्र तथा दर सम्बन्धी विस्तृत विवरण
- राजस्व परिचालनका लागि अवलम्बन गरिएका नीतिगत व्यवस्थाहरू
- आन्तरिक आय संकलनको संभावित नयाँ क्षेत्रहरू सम्बन्धी तथ्याङ्क तथा सूचना (सम्बन्धित तथ्याङ्क, सरोकार पक्षहरूसंग छलफल, स्थलगत भ्रमण तथा अवलोकन)
- पकाहामैनपुर गाउँपालिकाको आ.व.०७८/०७९ को योजना, नीति बजेट तथा कार्यक्रम
- राजस्व सूचना प्रवाह सम्बन्धी विवरण र प्रशासनिक व्यवस्था ।

१.४.४ कार्यशाला गोष्ठी

पकाहामैनपुर गाउँपालिकामा २०७९ जेष्ठ २५ गते एक दिने कार्यशाला गोष्ठीको आयोजना गरिएको थियो । यो कार्यशाला गाउँपालिकाका प्रमुख श्री पूर्णकुमार श्रेष्ठको अध्यक्षतामा भएको थियो । उक्त कार्यशालामा कार्यक्रमको उद्देश्य, अवधारणा तथा प्रकृया, राजस्व सम्बन्धी सैद्धान्तिक पक्षहरू, स्थानीय तहको राजस्व अधिकार तथा परिचालन सम्बन्धी व्यवस्था र प्रभावकारी राजस्व प्रशासन र त्यसका पक्षहरूका बारेमा प्रस्तुती तथा छलफल गरिएको थियो । कार्यशालामा विशेषगरी कार्ययोजनाको तयारी सम्बन्धी प्राविधिक पक्षलाई समेटिएको थियो । राजस्व सुधार योजना के हो ? त्यसका पक्षहरू के के हुन्छन् ? र कार्ययोजना तयारीको खाका प्रस्तुत गरिएको थियो । उक्त प्रस्तुतीका क्रममा विस्तृत छलफल गरि अन्य सहभागीहरूबाट आएका सुझावहरू संकलन गरि उक्त योजनाको मस्यौदा प्रतिवेदन तयार गरिएको थियो । यस अध्ययनका लागि आवश्यक थप सूचना तथा तथ्याङ्कहरूका बारेमा छलफल गरिएको थियो ।

कार्यक्रममा सहभागीहरूले गाउँपालिकाका लागि अति आवश्यक र महत्वपूर्ण क्षेत्रमा कार्यक्रम संचालन भएको महशुस गर्नु भएको थियो । विगतका वर्षमा गरिएको कर सम्बन्धी व्यवस्थामा केही कमजोरी तथा कठिनाई महशुस गरी सबै सरोकारवालाहरूको उपस्थितिमा यस सम्बन्धी जानकारी तथा छलफल गर्ने उद्देश्यले यो कार्यक्रमको आयोजना गरिएको महशुस गरिएको थियो । कार्ययोजना कार्यान्वयन गरि गाउँपालिकाको राजस्व प्रशासन तथा परिचालन प्रभावकारी बनाउन गाउँपालिका परिवार प्रतिबद्ध रहेको कुरा व्यक्त गर्दै कार्यशाला सम्पन्न भएको थियो ।

१.४.५ तथ्याङ्क विश्लेषण तथा राजस्व सुधार कार्ययोजनाको प्रारम्भिक मस्यौदा तयारी

गाउँपालिकाद्वारा प्रकाशन गरिएका तथा कार्यशाला गोष्ठी, स्थलगत अध्ययन लगायत विभिन्न स्रोतबाट प्राप्त सूचना तथा तथ्याङ्कको विश्लेषण तथा विभिन्न समूहमा गरिएको छलफल एवं प्रस्तुतीबाट प्राप्त सुझावहरूलाई समावेश गरि राजस्व सुधार कार्ययोजनाको मस्यौदा प्रतिवेदन तयार गरिएको थियो ।

१.४.६ प्रतिवेदन छलफलका लागि अन्तिम कार्यशाला गोष्ठी

पकाहा मैनपुर गाउँपालिकाको आयोजनामा सम्झौता समयावधि भन्दा अगावै मस्यौदा प्रतिवेदन प्रस्तुति तथा सो उपर सुझाव संकलन गर्दै प्रतिवेदनलाई अन्तिम प्रारूप दिन तथा राजस्व परामर्श समितिलाई थप प्रभावकारी बनाउने उपायहरूमाथी छलफलका लागि २०७९ साल असार २० गते एकदिने अन्तिम कार्यशाला गोष्ठीको आयोजना गरिएको थियो । कार्यशाला गोष्ठी गाउँपालिकाका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, वडा अध्यक्षहरू, कार्यपालिका सदस्यहरू, शाखा प्रमुखहरू तथा अन्य कर्मचारीहरूको उपस्थिति (अनुसूची ४) मा सुझावहरू संकलन गर्दै सम्पन्न गरिएको थियो ।

१.४.७ कार्ययोजनाको अन्तिम रूप

अध्ययनका क्रममा विभिन्न स्रोतबाट संकलित तथ्याङ्क तथा कार्यशाला गोष्ठीबाट प्राप्त सुझावका आधारमा तयार पारिएको मस्यौदा प्रतिवेदन गाउँपालिकाको राजस्व परामर्श समितिले अन्य सरोकारवालासंग छलफल गरी सुझावहरू संकलन गरिएको थियो । राजस्व परामर्श समितिद्वारा प्राप्त सुझावलाई समावेश गरी गाउँकार्यपालिकामा प्रस्तुत गरिएको थियो । उक्त छलफलमा प्राप्त सुझाव र सल्लाहलाई समावेश गरी अन्तिम प्रतिवेदन तयार गरिएको हो । यस प्रतिवेदनलाई कार्यपालिकाको बैठकबाट अन्तिम रूप प्रदान गरीसकेपछि गाउँसभाबाट अनुमोदन गरि कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ । यो कार्ययोजनाका आधारमा आगामी तीन आर्थिक वर्षहरूका लागि गाउँपालिकाको आय प्रक्षेपण गरिएको छ ।

१.५ कार्ययोजनाका सीमाहरू

गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजनाको क्षेत्र व्यापक रहेको भएता पनि सिमित स्रोत साधन, विगतका वर्षहरूको प्रयाप्त सुचनाको अभाव, सिमित समयका कारण यस अध्ययनका सीमाहरू देहाय अनुसारका रहेका छन् :

- यो प्रतिवेदन प्रमुख रूपमा कार्यालयको अभिलेख, दस्तावेज प्रतिवेदन तथा द्वितीय स्रोतहरूबाट प्राप्त तथ्याङ्क तथा सूचनाहरूको आधारमा तयार गरिएको छ । यसको अलावा अध्ययन तथा विश्लेषण कार्य गाउँपालिकाका सम्बन्धित शाखाका कर्मचारीहरू तथा अन्य सरोकारपक्षहरूसँग भएको छलफलबाट प्राप्त सूचनाहरू समावेश गरिएको छ ।
- गाउँपालिकाको आन्तरिक आय तथा स्रोतको पहिचान गर्ने उद्देश्यकालागि तयार पारिएको तथ्याङ्क संकलन फाराम अनुसार प्राप्त तथ्याङ्कहरू विभिन्न कार्यालयहरूको अभिलेख तथा स्थलगत अध्ययनबाट संकलन गरिएको छ ।
- गाउँपालिकामा भएको अभिलेख र सरोकारवालाहरूको छलफलबाट प्राप्त सूचनाको आधारमा आयका स्रोत सम्बन्धी तथ्याङ्कहरू संकलन गरिएको छ ।
- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ र अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४ ले दिएको राजस्व अधिकारको आधारमा राजस्व सम्बन्धी अध्ययन तथा विश्लेषण गरिएको छ ।
- हरेक वर्ष राजस्व समितिको सिफारिसमा प्रस्तुत कार्ययोजनाको प्रगती समिक्षा गरी गाउँसभामा पेश गरी आवश्यक संसोधन गर्दै कार्यान्वयनमा ल्याइने छ ।

परिच्छेद दुई

पकाहाँमैनपुर गाउँपालिकाको परिचय

२.१ पृष्ठभूमि

पर्सा जिल्लामा विद्यमान १४ स्थानीय तहहरू मध्ये पकाहाँमैनपुर गाउँपालिका जिल्लाको दक्षिणी मध्य भागमा अवस्थित रहेको छ । साविकको धोर, सुर्जाहा, पकाहाँमैनपुर, लहावरथकरी र सवैठवा गरी ५ वटा गाविस मिलेर बनेको यो गाउँपालिका २१.२६ वर्ग कि.मी. क्षेत्रफलमा फैलिएको छ । प्रदेश नं. २ अन्तर्गत समथर तराई मधेसका विशेषता बोकेको यो गाउँपालिकाको भौगोलिक अवस्थिति, ऐतिहासिक चिनारी तथा नामाकरण, राजनीतिक अवस्थिति, प्राकृतिक तथा साँस्कृतिक उत्कृष्टता, विकासका संभावनाहरूलाई देहाय बमोजिमबा शिर्षकहरूमा व्याख्या गरिएको छ ।

२.१.१ भौगोलिक अवस्थिति

समुद्री सतहबाट करिब ८५ मिटर देखि ९७ मिटर सम्मको उचाईमा रहेको पकाहाँमैनपुर गाउँपालिकाको भौगोलिक अवस्थिति हिसाबले २६ डिग्री ५० मिनेट ५७ सेकेण्ड देखि २६ डिग्री ५८ मिनेट १० सेकेण्ड उत्तरी अक्षांश र ८५ डिग्री १ मिनेट १९ सेकेण्ड देखि ८५ डिग्री ७ मिनेट ११ सेकेण्ड पुर्वी देशान्तरमा फैलिएको छ । पकाहाँमैनपुर गाउँपालिका पर्सा जिल्लाको दक्षिण मध्य भागमा रहेको छ । यस गाउँपालिकाको पुर्वमा विन्दाबासिनी गाउँपालिका पश्चिममा धोबिनी गाउँपालिका उत्तरमा पोखरिया नगरपालिका तथा दक्षिणमा भारत जोडिएको छ । यस गाउँपालिकाको क्षेत्रफल २१.२६ वर्ग कि.मि. रहेको छ ।

२.१.२ राजनितिक अवस्थिति

पकाहाँमैनपुर गाउँपालिका २ नं. प्रदेश अन्तर्गत पर्सा जिल्लामा अवस्थित रहेको छ । साविक ५ गाविस समावेश गरी बनाइएको यस गाउँपालिकामा ५ वडाहरू रहेका छन् । पर्सा जिल्लामा विद्यमान १ महानगरपालिका, ३ नगरपालिका र १४ गाउँपालिका गरी १४ स्थानीय तह मध्ये पकाहाँमैनपुर गाउँपालिका पनि एक हो । यो गाउँपालिका प्रतिनिधि सभाको लागि निर्धारण गरिएका पर्सा जिल्लाका ४ निर्वाचन क्षेत्र मध्ये क्षेत्र नं. घ मा पर्दछ भने प्रदेश सभा निर्वाचन क्षेत्रको लागि तय गरिएका दुई वटै निर्वाचन क्षेत्र नं. ३ ख अन्तर्गत रहेको छ ।

२.१.३ धरातलीय अवस्था

प्रदेश नं. २ अन्तर्गत पर्सा जिल्लाको पकाहाँमैनपुर गाउँपालिका एक तराई क्षेत्रको समथर मधेशी पहिचानको रूपमा रहेको छ । यस क्षेत्रमा धरातलीय स्वरूपका हिसाबले अधिकांश भु-भाग खेतीयोग्य, समथर, बुट्यान तथा खोला नालाले ओगटेको छ । यस गाउँपालिका भित्रका सबै वडाहरूमा समथर जमिन रहेको छ ।

२.१.४ प्राकृतिक सम्पदा

गाउँपालिकाको ९० जमिन खेती योग्य समथर भूमि रहेको छ । भूमिगत जलश्रोतको प्रयाप्तता रहेको यस क्षेत्रमा ठूला ठूला माछा पालनका पोखरीहरू समेत रहेका छन् । उष्ण जलवायु र उष्ण क्षेत्रीय जैविक विविधता यस क्षेत्रमा रहेको छ ।

२.१.५ भू-उपयोगको अवस्था

गाउँपालिकाको कूल क्षेत्रफलको ९७.३२ प्रतिशत क्षेत्रमा खेती गरिएको छ । यो गाउँपालिकामा वन छैन । बगैचा तथा भाडीले करिब ०.२३ प्रतिशत र खाली जमिन ०.५२ प्रतिशत रहेको छ । गाउँपालिकाको भू-उपयोगीको अवस्था देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका १: गाउँपालिकामा रहेका भू-उपयोगको अवस्था

क्र.सं.	जमिनको प्रकार	प्रतिशत
१	खेती गरिएको जमिन	95.32
२	खाली जमिन	0.52
३	बगर	1.39
४	बगैचा	0.23
५	नदी खोला	2.36
६	ताल र पोखरी	0.18
	जम्मा	100

स्रोत : पकाहामैनपुर गाउँपालिका कभर, २०७७

२.२ गाउँपालिकाको जनसंख्या विवरण

राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार गाउँपालिकाको कुर घरपरिवार २०६२ र जनसंख्या २०७१ थियो भने घरपरिवार सर्वेक्षण २०७७ अनुसार ३०५० घरपरिवार र जनसंख्या २२९५७ रहेको छ । वडा अनुसार सबै भन्दा बढी जनसंख्या वडा नं. ५ मा ४४९५ रहेको छ भने सबै भन्दा न्यून वडा नं. ३ मा ३४०१ रहेको देखिन्छ । जस अनुसार हालको औषत घरपरिवारको आकार ५.४६ र लैगिक अनुपात ११५.१५ रहेको छ । जनसंख्याको वर्तमान अवस्थालाई वडागत रूपमा देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २: गाउँपालिकाको जनसंख्या विवरण

वडा नं.	जनगणना २०६८ अनुसार						घरपरिवार सर्वेक्षण २०७७ अनुसार					
	घरपरिवार	जनसंख्या			औषत परिवार	लैगिक अनुपात	घरपरिवार	जनसंख्या			औषत परिवार	लैगिक अनुपात
		जम्मा	पुरुष	महिला				जम्मा	पुरुष	महिला		
१	६४७	५०३३	२५४१	२४९२	६.७९	१११	८४१	७०३८	३७८३	३२५५	५.४	११७.२८
२	३५६	३५५५	१८१७	१७३८	७.८८	१०७	५५१	४०६३	२२०१	१८६२	५.१४	१२०.४
३	२७५	३५६६	१३१३	१२५३	६.८४	१०३	४७५	३४०१	१८२८	१५७३	५.८५	११८.५७
४	३२७	३३०६	१६९४	१६१२	७.७४	१०४	५२७	३९६०	२००४	१९५६	५.८४	१०२.७३
५	४५१	६२६७	३२४७	३०१०	७.७२	११०	६५६	४४९५	२३७९	२११६	५.६८	११४.१४
जम्मा	२०६२	२०७१७	१०६१२	१०१०५	७.२५	१०८	३०५०	२२९५७	१२१९५	१०७६२	५.४६	११५.१५

स्रोत : पकाहामैनपुर गाउँपालिका कभर, २०७७

गाउँपालिकाको कूल क्षेत्रफल २१.२६ वर्ग कि.मी. र जनसंख्या २२९५७ रहेको छ । घरपरिवार सर्वेक्षण २०७७ अनुसार यस गाउँपालिकाको जनघनत्व १०७९.८२ जना प्रति वर्ग कि.मी. रहेको छ । वडा गत रूपम हेर्दा सबै भन्दा कम क्षेत्रफल भएको वडा नं. ४ को १२६९.२३ जना प्रति वर्ग कि.मी. सबै भन्दा बढी क्षेत्रफल भएको वडा नं. ५.९६ को ७५४.२० जना प्रति वर्ग कि.मी. रहेको देखिन्छ ।

२.३ मातृभाषा तथा धर्मको आधारमा जनसंख्या विवरण

घरपरिवार सर्वेक्षण २०७७ अनुसार यस गाउँपालिका भित्र मातृभाषाका रूपमा भोजपुरी बोल्ने ९९.८८ प्रतिशत जनसंख्या रहेका छन् । त्यसैगरी धार्मिक हिसाबले जनसंख्याको स्थिति हेर्दा हिन्दु धर्म मान्नेहरू १९९२५ अर्थात् ८६.९४ प्रतिशत रहेका छन् । त्यसैगरी इस्लाम धर्म मान्नेहरू १३.०६ प्रतिशत रहेको देखिन्छ । यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम विवरण रहेको छ ।

तालिका ३: भाषा तथा धर्म विवरण

वडा नं.	मातृभाषा आनसार			धर्म अनुसार जनसंख्या		
	भोजपुरी	हिन्दी	जम्मा	हिन्दु	इस्लाम	जम्मा
१	७०३०	८	७०३८	६१४३	८९५	७०३८
२	४०५८	५	४०६३	३३०५	७५८	४०६३
३	३३९८	३	३४०१	३०९६	३०५	३४०१
४	३९५५	५	३९६०	३५७४	३८६	३९६०
५	४४८९	६	४४९५	३८४०	६५५	४४९५
जम्मा	२२९३०	२७	२२९५७	१९९२५	२९९९	२२९५७
प्रतिशत	९९.८८	०.१	१००	८६.९	१३.१	१००

स्रोत : पकाहामैनपुर गाउँपालिका कभर, २०७७

२.४ हाल मौजुदा रहेका शाखा सम्बन्धी विवरण

शिक्षा, स्वास्थ्य, पशुसेवा, कृषि, पशुसेवा, सहकारी तथा महिला बालबालिका शाखा गरी सात वटा विषयगत शाखा रहेको यस गाउँपालिकामा देहाय अनुसारको प्रशासनिक संरचना रहेको छ :

१. सामान्य प्रशासन शाखा

- स्थानीय सेवा तथा जनशक्ति विकास उपशाखा
- सार्वजनिक खरिद तथा सम्पत्ति व्यवस्थापन उपशाखा
- स्थानीय तह, प्रदेश र संघसँगको सम्बन्ध र समन्वय तथा वडासँगको समन्वय उपशाखा
- पालिका प्रहरी व्यवस्थापन
- न्यायीक समितिहरूको सचिवालय, न्याय, कानून, मानव अधिकार प्रवर्धन तथा मेलमिलाप र मध्यस्थता निर्णय तथा फैसला कार्यान्वयन
- सूचना तथा सञ्चार प्रविधि विस्तार तथा एफ् एम् संचालन
- बजार अनुगमन, गुणस्तर, नापतौल, खाद्य सुरक्षा र उपभोक्ता हित संरक्षण
- बैठक तथा विधायन
- विदा, उत्सव, उर्दी, जात्रा, पर्व, उपाधी, विभूषण आदि इकाई
- आन्तरीक लेखा परिक्षण

२. राजस्व तथा आर्थिक प्रशासन शाखा

- राजस्व नीति तथा प्रशासन उपशाखा
- आर्थिक प्रशासन उपशाखा

३. शहरी पूर्वाधार विकास तथा भवन नियमन शाखा

- सडक तथा यातायात व्यवस्था उपशाखा

- भवन तथा भवन संहिता एवं निर्माण इजाजत उपशाखा
- जग्गा नापी तथा नक्सा, घरजग्गा धनिपुर्जा भ-उपयोग तथा वस्ती विकास उपशाखा
- जलविद्युत, उर्जा, सडक वती र सिंचाई उपशाखा
- वातावरण पर्यावरण एवं जलाधार क्षेत्र संरक्षण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन उपशाखा
- विपत व्यवस्थापन तथा वारुणयन्त्र, एम्बुलेन्स व्यवस्थापन उपशाखा
- सार्वजनिक निजी साभेदारी इकाई

४. आर्थिक विकास शाखा

- कृषि, पशुपन्छी तथा सहकारी
- वन भु-संरक्षण वन्यजन्तु, जलाधार, जडिबुटी तथा जैविक विभिधता उपशाखा
- उद्योग तथा उद्यमशीलता विकास, खानी तथा खनिज पदार्थको संरक्षण उपशाखा
- रोजगार प्रवर्द्धन र गरिबी न्यूनीकरण उपशाखा

५. सामाजिक विकास शाखा

- आधारभूत तथा माध्यमिक शिक्षा
- खेलकुद तथा अतिरिक्त क्रियाकलाप
- आधारभूत स्वास्थ्य तथा सरसफाई
- खानेपानी व्यवस्थापन उपशाखा
- लैंगिक समानता तथा सामाजिक सुरक्षा उपशाखा
- गैरसरकारी संस्थापरिचालन, समन्वय तथा नियमन उपशाखा
- सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम तथा व्यक्तिगत घटना दर्ता उपशाखा
- संस्कृति, सम्पदा
- ललितकला तथा पर्यटन प्रवर्द्धन उपशाखा

६. योजना, अनुगमन तथा तथ्यांक शाखा

- योजना तर्जुमा, कार्ययोजना तयारी, उपभोक्ता समिति परिचालन
- अनुगमन तथा मूल्यांकन उपशाखा
- तथ्यांक व्यवस्थापन उपशाखा

गाउँपालिकाले माथि उल्लेखित विषयक्षेत्र समेट्ने गरी आफ्नो आवश्यकता र प्राथमिकता अनुरूप कार्यालय शाखा, उपशाखा वा ईकाई सहितको प्रशासनिक ढाँचा स्विकृत गरी लागु गर्न सक्नेछ ।

२.५ गाउँपालिकाको मौजुदा कर्मचारी दरवन्दी र पदपूर्तिको अवस्था

गाउँपालिकामा संघ प्रदेश र स्थानिय तहद्वारा हाल जम्मा २९ जना कर्मचारी कार्यरत रहेका छन् जसमध्ये ५ जना कार्यालय सहयोगी कर्मचारी १ जना चौकिदार कर्मचारी कार्यरत रहेका छन् । पालिकामा रहेका कर्मचारी सम्बन्धी विवरणको तालिकालाई निम्न अनसार उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका ४: कर्मचारी दरवन्दी र पदपूर्तिको अवस्था सम्बन्धी विवरण

सि.नं	नाम थर	पद	शाखा
1=	रमेश सुवेदी	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत	प्रशासन
2=	संजय कुमार	स्वास्थ्य संयोजक	स्वास्थ्य शाखा
3=	प्रेमनाथ साह	अधिकृत छैठौं	पशु शाखा
4=	रामबाबु चौधरी	सि.अ.हे.व.अधिकृत	स्वास्थ्य शाखा
5=	अमोद चौरसिया	रोजगार संयोजक	रोजगार सेवा केन्द्र
6=	जयप्रकाश यादव	सूचना तथा प्रविधि अधिकृत	सूचना तथा प्रविधि शाखा
7=	निरन्जन प्र. पटेल	लेखापाल	आर्थिक प्रशासन (लेखा)
8=	सुधांसु शेखर प्रसाद	सहायक पाचौं	प्रशासन, सामाजिक विकास, मेड्पा शाखा प्रमुख
9=	रामप्रवेश प्रसाद चौरसिया	सहायक पाचौं	जिन्सी शाखा
10=	रामबहादुर प्र. बरै	सहायक पाचौं	सचिव, वडा नं. ४
11=	हरिन्द्र प्र. चौरसिया	खरिदार	२ नं. वडा कार्यालय
12=	ताजेश्वर प्र. कोईरी	सहायक पाचौं	सचिव, वडा नं. ३ र ५
13=	दामोदर दुवेदी		शिक्षा र राजश्व शाखा
14=	संजय राम		न्याय तथा कानून शाखा
15=	हरिन्द्र हजार	चौकीदार	वडा नं. १ कार्यालय
16=	भवन हजार	चौकीदार	वडा नं. २ कार्यालय
17=	शम्भु हजार	कार्यालय सहयोगी	
18=	अफताव आलम	कार्यालय सहयोगी	वडा नं. ४ कार्यालय
19=	रामेश्वर राउत अहिर	कार्यालय सहयोगी	वडा नं. ५ कार्यालय
20=	हरिनारायण प्र. चौरसिया	ना.प्रा.स्वा.प्रा.	कृषि शाखा
21=	धनेन्द्रराज पाण्डेय	सामाजिक परिचालिका	पशु शाखा
22=	छोटेलाल प्र. चौरसिया	कार्यालय सहयोगी	पशु शाखा
23=	सुनितादेवी वर्णवाल	सामाजिक परिचालिका	बाल तथा महिला विकास शाखा
24=	भोला साह कलवार	ईन्जिनियर	प्राविधिक शाखा
25=	ईन्दु साह	सब ईन्जिनियर	प्राविधिक शाखा
26=	पुन्जन साह	सब ईन्जिनियर	प्राविधिक शाखा
27=	कामतालाल प्रसाद	प्राविधिक सहयोगी	प्राविधिक शाखा
28=	किशन कुमार पटेल	प्राविधिक सहायक	प्राविधिक शाखा
29=	चन्द्रशेखर कुमार यादव	आई.एम.एस.अपरेटर	पंजीकरण शाखा

30=	प्रियंका साह	फिल्ड सहायक	पंजीकरण शाखा
31=	दान सिंह ठगुन्ना	उद्यम विकास सहजकर्ता	मेडपा
32=	अनिल प्र. जोशी	उद्यम विकास सहजकर्ता	मेडपा
33=	अजय साह तेली	सहायक कम्प्युटर अपरेटर	विविध
34=	राजकिशोर प्र.कुर्मी	ईलेक्ट्रिसियन	विविध
35=	विनोद साह	सब ईलेक्ट्रिसियन	विविध
36=	संदिप कुमार साह कानु	कम्प्युटर अपरेटर	योजना शाखा
37=	नगनारायण साह	सहायक चौथो	वडा नं. १ कार्यालय

स्रोत : पकाहाँमैनपुर गाउँपालिका , २०७९

२.६ पकाहाँमैनपुर गाउँपालिकाको भौतिक सम्पत्तिको अवस्था

पकाहाँमैनपुर गाउँपालिकामा सार्वजनिक सेवाप्रवाहको लागि गाउँपालिकाको कार्यालय तथा वडा कार्यालयहरू रहेका छन् । गाउँपालिकाको स्वामित्व रहेको जग्गामा बनेको १० कोठा भएको २ तल्ले भवनमा गाउँपालिका कार्यालय संचालनमा रहेको छ । पकाहाँमैनपुर गाउँपालिका को स्वामित्वमा रहेको २ पालिकाभित्रमा रहेका वडा कार्यालय, कृषि, आधारभुत स्वास्थ्य केन्द्र, हुलाक, रेन्जपोष्ट, प्रहरी आदि कार्यालयको स्वामित्वमा रहेका अचल सम्पत्तिहरूको विवरणलाई पकाहाँमैनपुर गाउँपालिका ले अद्यावधिक गर्ने कममा रहेको छ । पालिकामा ५ वटा वडा कार्यालय, स्वास्थ्य चौकी, प्रहरी कार्यालय आदि रहेका छन् ।

२.६.१ वडा कार्यालयहरू सम्बन्धी विवरण

पकाहाँमैनपुर गाउँपालिका काको वडा कार्यालयहरूको प्रकार तथा स्वामित्वको बारेको विवरण देहाय तालिकामा दिइएको छ ।

तालिका ५: पकाहाँमैनपुर गाउँपालिका वडा कार्यालयका भवन सम्बन्धी विवरण :

वडा नं.	विवरण	कोठा सं. र भवन तल्ला	भवनको प्रकृती	लालपुर्जा भएको/नभएको	कैफियत
	गाउँपालिका कार्यालय	१० कोठे २ तल्ले	पक्की	भएको	
१	वडा कार्यालय भवन	४ कोठे १ तल्ले	पक्की	भएको	
२	वडा कार्यालय भवन	३ कोठे १ तल्ले	पक्की	भएको	
३	वडा कार्यालय भवन	४ कोठे १ तल्ले	कच्ची	भएको	
४	वडा कार्यालय भवन	३ कोठे १ तल्ले	पक्की	भएको	
५	वडा कार्यालय भवन	४ कोठे १ तल्ले	पक्की	भएको	

स्रोत: पकाहाँमैनपुर गाउँपालिका २०७९

२.६.२ सवारी साधनहरू सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिकामा रहेका सवारी साधनहरूमा गाडी, एम्बुलेन्स, मोटरसाइकल र स्कुटर रहेका छन् । यस सम्बन्धी विवरण देहायको तालिकामा दिइएको छ ।

तालिका ६: सवारी साधन सम्बन्धी सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	विवरण	इकाई
१	गाडी पालिकाको (स्कर्पियो १, ट्याक्टर १, टिपर १, जेसिवी १)	४
२	एम्बुलेन्स पालिकाको	२
३	मोटरसाइकल	१२

स्रोत: पकाहाँमैनपुर गाउँपालिका २०७९

२.७ पकाहाँमैनपुर गाउँपालिकाको अन्य विवरणहरू

यो खण्डमा पकाहाँमैनपुर गाउँपालिकामा उपलब्ध रहेका सडक, विद्युत, खानेपानी लगायतका विविध विषयमा गाउँपालिकाबाट उपलब्ध भएसम्मका विवरणहरू विस्तारमा उल्लेख गरिएको छ।

२.७.१ सडक सुविधा सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिका क्षेत्रभित्र सडक सञ्जालको कुल लम्बाई करिब ९६.४१ किलोमिटर रहेको छ। ग्राभेल, इटा सोलिङ्ग, कच्ची सडक यस क्षेत्रमा रहेको छ। यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ।

तालिका ७: सडक सुविधा सम्बन्धी विवरण अनुमानित

क्र.सं.	सडकको प्रकार	कि.मी.
१	ईटा छापेको	५.३१
२	कच्ची सडक	५१.८३
३	ग्राभेल	३३.७७
३	पक्की	५.५
जम्मा		९६.४१

स्रोत : पकाहाँमैनपुर गाउँपालिका कभर, २०७७

२.७.२ इन्धन तथा विद्युत उपयोगको व्यवस्था

घरपरिवार सर्वेक्षण २०७७ अनुसार गाउँपालिकामा सबै भन्दा बढि ९१.०५७ प्रतिशत घरपरिवारले खाना पकाउने मुख्य इन्धनको रूपमा दाउरा तथा गुईठाको प्रयोग गर्ने गर्दछन्। यस बाहेकका अन्य इन्धनको प्रयोग हेर्दा २५७ घरपरिवारमा एलपी ग्याँस प्रयोग गर्ने गरेका छन्। त्यसैगरी यस क्षेत्रमा बत्तीको लागि प्रयोग गरिने इन्धनको रूपमा विजुली, मट्टीतेल, तथा अन्य स्रोत रहेका छन्। जसमध्ये सबै भन्दा बढि ७५.०८ प्रतिशत घरपरिवारले विद्युत र २४.९२ प्रतिशत घरपरिवारले अझै मट्टीतेल प्रयोग गर्ने गरेका छन्।

परिच्छेद तीन

स्थानीय तहको राजस्व अधिकार तथा आय सम्भाव्यता

यस परिच्छेदमा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ तथा नेपालको संविधान २०७२ अनुसार स्थानीय तहलाई प्राप्त राजस्व सम्बन्धी अधिकार र सो अधिकार कार्यान्वयनका लागि भएका कानुनी व्यवस्थाको विश्लेषण गरिएको छ । यस खण्डमा गाउँपालिकाको आफ्नो क्षेत्राधिकार तर्फको राजस्व संकलनको अवस्था, सम्भावना, समस्या तथा चुनौतीहरू शिर्षकगत रूपमा विश्लेषण गरिएको छ ।

३.१ स्थानीय तहको राजस्व अधिकार सम्बन्धी संबैधानिक तथा कानुनी व्यवस्था.

नेपालको संविधान, २०७२ ले स्थानीय तहलाई निम्नानुसार राजस्वअधिकार प्रदान गरेको छ :

- सम्पत्ति कर
- हाटबजार व्यवस्थापन
- सवारी साधन कर
- मनोरञ्जन कर
- घर बहाल कर
- विज्ञापन कर
- व्यवसाय कर
- घर जग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर
- प्राकृतिक स्रोतको आय
- सेवा शुल्क दस्तुर (नक्सापास दस्तुर समेत)
- व्यक्तिगत घटना दर्ता
- दण्ड जरिवाना

संघीय कानून (स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४) अनुसार स्थानीय तहलाई निम्नानुसार राजस्व अधिकार प्रदान गरेको छ ।

तलिका ८: स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ अनुसारको राजस्व अधिकार

राजस्व शिर्षक	कानूनी प्रावधान
कर	<ul style="list-style-type: none"> ● आफ्नो क्षेत्रभित्रको घर र जग्गामा सम्पत्ति कर (घर र घरले चर्चेको जग्गामा सम्पत्ति कर र बाँकीमा भूमिकर/मालपोत) । (घरजग्गा कर सार्वजनिक उपयोगको घर जग्गामा, मुनाफा रहित संस्थामा, धार्मिक प्रयोजन, सरकारको, दुतावास एवं कुटनैतिक नियोगहरू स्वामित्वको घर र जग्गामा सम्पत्ति कर लाग्दैन ।) ● भूमि कर (मालपोत), सम्पत्ति कर नलगाएको अवस्थामा मात्र ● घर जग्गा बहाल कर ● व्यवसाय कर: पूँजीगत लगानी र आर्थिक कारोबारको आधारमा ● सवारी कर (टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इरिक्सा) ● जडिबुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर : आफ्नो क्षेत्रभित्र ऊन, खोटो, जडीबुटी, बनकस (खर), कवाडी माल, जीवजन्तुको हाड, सीड, प्वाँख, छालाको ब्यवसायिक उपयोग गरे बापत (दफा ६१)
शुल्क	<ul style="list-style-type: none"> ● बहाल विटौरी शुल्क : आफुले निर्माण, रेखदेख वा सञ्चालन गरेको हाट, बजार वा पसल वा सरकारी जग्गामा बनेका संरचनाको उपयोग बापत (दफा ५९) ● पार्किङ्ग शुल्क : आफ्नो क्षेत्रभित्र सवारीलाई पार्किङ्ग सेवा उपलब्ध गराए बापत (दफा ६०)
सेवा शुल्क	<ul style="list-style-type: none"> ● आफ्नो क्षेत्रभित्र सञ्चालनमा रहेका केवलकार, ट्रेकिङ्ग, कायकिङ्ग, जिपफ्लायर, बञ्जी जम्प, प्याराग्लाइडिङ्ग आदि मनोरञ्जन तथा साहसी खेलकुद सम्बन्धी सेवा वा व्यवसायमा

	<ul style="list-style-type: none"> ● आफुले निर्माण, संचालन वा व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पुर्वाधार वा उपलब्ध गराएको देहायको सेवामा सेवामा : ● खानेपानी, बिजुली, धारा, अतिथि गृह, धर्मशाला, पुस्तकालय, सभागृह, फोहरमैला व्यवस्थापन, सरसफाई, ढल निकास, सडक बत्ति, शौचालय, पार्क, पौडी पोखरी, व्यायामशाला, पर्यटकीय स्थल, हाटवजार, पशु वधशाला, शवदाह गृह, धोविघाट, सडक, वसपार्क, पुल आदि ● अचल सम्पत्ति वा अन्य कुनै विषयको मूल्यांकन सेवामा ● सिफारिस सम्बन्धी कुनै सेवा शुल्कमा (दफा ६२)
दस्तुर	<ul style="list-style-type: none"> ● एफ.एम रेडियो संचालन, घ वर्गको निर्माण इजाजत पत्र, विद्यालय स्थापना, स्थानीय स्तरका व्यापारिक फर्म, सहकारी, प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम, ट्युसन, कोचिङ, औषधि पसल, प्लटिङ ● ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, माटो, खरीढुङ्गा, स्लेटजस्ता वस्तुको सर्भेक्षण, उत्खनन र उपयोग ● नक्सा पास दस्तुर (नक्शा पास नगरी निर्माण भएकालाई तेब्वर दस्तुर) ● पंजिकरण व्यवस्थापन दस्तुर ● बडा मार्फत गरिने सिफारिश तथा प्रमाणित दस्तुर- दफा १२ (२ ड) अनुसारको सिफारिश तथा प्रमाणित बापत ● जग्गा नाप जाँच तथा कित्ता काट दस्तुर
वस्तु तथा सेवा विक्री	<ul style="list-style-type: none"> ● ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, माटो, काठ, दाउरा, जराजुरी, स्लेट, खरीढुङ्गा आदि प्राकृतिक एवं खानीजन्य वस्तुको विक्री तथा निकासी शुल्क दस्तुर (दफा ६२.क) ● सामुदायिक वन उपभोक्ता समितीले वन पैदावार विक्री, (दफा ६२.ख)
संघ तथा प्रदेश कानूनको आधारमा स्थानिय तहमा प्राप्त हुने	<ul style="list-style-type: none"> ● प्राकृतिक स्रोत साधन र सेवा शुल्क रोयल्टी ● खनिज पदार्थको उत्खनन रोयल्टी ● सामुदायिक वनको संचालन व्यवस्थापनबाट प्राप्त रोयल्टी ● पानी घट्ट, कुलो पैनी जस्ता सेवाबाट प्राप्त रोयल्टी ● प्राकृतिक स्रोत साधन र सेवा शुल्क रोयल्टी ● खनिज पदार्थको उत्खनन रोयल्टी ● सामुदायिक वनको संचालन व्यवस्थापनबाट प्राप्त रोयल्टी ● पानी घट्ट, कुलो पैनी जस्ता सेवाबाट रोयल्टी ● खानेपानी महसुल ● स्थानीय साना सतह तथा भूमिगत सिंचाई सेवा शुल्क ● स्थानीय स्तरमा जडिवुटी तथा अन्य गैरकाष्ठ वन पैदावार उत्पादन, संकलन, प्रशोधन र वजार व्यवस्थापन ● जनरल अस्पताल, नर्सिङ होम, निदान केन्द्र र स्वास्थ्य संस्थाको दर्ता, संचालन अनुमति ● स्थानीय सार्वजनिक यातायातको रुट अनुमति, नविकरण ● इन्टरनेट सेवा, टेलीसेन्टर, केवल, तारविहिन टेलिभिजन प्रसारण अनुमति, नविकरण ● स्थानीय तहका पत्रपत्रिकाको दर्ता
स्थानीय तहमा संकलन भई	<ul style="list-style-type: none"> ● बिज्ञापन कर: स्थानीय तहले दर निर्धारण र संकलन गर्ने ● मनोरञ्जन कर: स्थानीय तहले संकलन गर्ने (दर र संकलन विधि प्रदेशले निर्धारण गर्ने)

वाँडफाँड हुने	<ul style="list-style-type: none"> ● घर जग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क: स्थानीय तहले संकलन गर्ने (दर निर्धारण प्रदेशले गर्ने) ● उद्यान, पार्क, चिडियाखाना, ऐतिहासिक तथा पुरातात्विक सम्पदा, संग्रालय सम्पदा प्रवेश शुल्कको दर निर्धारण र संकलन स्थानीय तहले गर्ने ● ढुङ्गा, गिट्टी, स्लेट, बालुवा, चुनढुङ्गा, अभ्रख, दहत्तर वहत्तरमा प्राकृतिक स्रोतको करको दर र प्रकृया प्रदेशले निर्धारण गर्ने र स्थानीय तहले संकलन गर्ने ।
प्रदेश तहबाट संकलन भई वाँडफाँड हुने	<ul style="list-style-type: none"> ● सवारी साधन (माथि उल्लेखित बाहेक) करको दर निर्धारण तथा संकलन प्रदेशले गर्ने र प्रदेश स्तरीय कोषमा जम्मा गर्ने ● पदयात्रा तथा पर्यटन शुल्कको दर निर्धारण र संकलन प्रदेश गर्ने र प्रदेश स्तरीय कोषमा जम्मा गर्ने ● (पवर्तारोहण, राष्ट्रिय निकुन्ज, वन्यजन्तु आरक्षण तथा संरक्षण क्षेत्रको प्रवेश शुल्क निर्धारण र संकलन नेपाल सरकारले गरे बमोजिम हुने)

३.२ स्थानीय तहका आयको अन्य श्रोतहरु

स्थानीय तहका अन्य आयको श्रोतको रुपमा केन्द्र र प्रदेश सरकारबाट चार प्रकारका अनुदान प्राप्त गर्ने गर्दछन् । गाउँपालिका गाउँपालिकाले विकासको गती बढाउने लक्ष लिएमा ऋण लिन सक्छन् । त्यसवारेको सारंश बुँदागत रुपमा यो खण्डमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

वित्तीय समानीकरण अनुदान

- नेपाल सरकारले स्थानीय तहको खर्चको आवश्यकता र राजस्वको क्षमताको आधारमा आयोगको सिफारिसमा स्थानीय तहलाई वित्तीय समानीकरण अनुदान वितरण गर्ने ।(नेपालको संविधानको धारा ६० को उपधारा ४)
- प्रदेशले प्रदेशभित्रका स्थानीय तहको खर्चको आवश्यकता र राजस्वको क्षमताको आधारमा प्रदेश कानून बमोजिम वित्त आयोगको सिफारिसमा वित्तीय समानीकरण अनुदान वितरण गर्ने ।(नेपालको संविधानको धारा ६० को उपधारा ५)
- यस प्रकारको अनुदानलाई स्थानीय सरकारले आवश्यक देखेको विकासे काममा खर्च गर्ने स्वीकृति दिईएको हुन्छ । यो अनुदान कर्मचारी तलव र अन्य प्रशासनिक खर्चमा खर्च गर्न पाइने छैन ।

सशर्त अनुदान

- नेपाल सरकारले स्थानीय तह वा नेपाल सरकारको कुनै योजना कार्यान्वयन गर्न संविधानको धारा २५१ को उपधारा (१) को खण्ड (ग) बमोजिम आयोगले तोकेको आधार बमोजिम स्थानीय तहलाई सशर्त अनुदान प्रदान गर्ने ।
- सशर्त अनुदान प्रदान गर्दा नेपाल सरकारले योजना कार्यान्वयन गर्ने सम्बन्धमा आवश्यक शर्त तोक्ने र सम्बन्धित स्थानीय तहले त्यस्तो शर्तको पालना गर्नु पर्ने ।
- प्रदेशले स्थानीय तहलाई प्रदेश कानून बमोजिम आयोगले तोकेको आधार बमोजिम सशर्त अनुदान प्रदान गर्ने । सशर्त अनुदान भित्र शिक्षा क्षेत्रका शिक्षक तथा कर्मचारी, स्वास्थ्य क्षेत्रका कर्मचारीहरु, अन्य स्थानीय कर्मचारीको तलव भत्ता आदिको खर्च पर्दछ ।

समपूरक अनुदान

- नेपाल सरकारले स्थानीय तहलाई पूर्वाधार विकास सम्बन्धी कुनै योजना कार्यान्वयन गर्न समपूरक अनुदान प्रदान गर्न सक्ने ।
- समपूरक अनुदान प्रदान गर्दा देहायका कुराहरुलाई आधार बनाइनेछ :-
- योजनाको संभाव्यता, योजनाको लागत,

- योजनाबाट प्राप्त हुने प्रतिफल वा लाभ,
- योजना कार्यान्वयन गर्न सक्ने वित्तीय तथा भौतिक क्षमता वा जनशक्ति,
- योजनाको आवश्यकता र प्राथमिकता ।
- प्रदेशले स्थानीय तहलाई प्रदेश कानून बमोजिम समपूरक अनुदान प्रदान गर्न सक्नेछ ।

विशेष अनुदान

- नेपाल सरकारले देहायको कुनै उद्देश्य राखी स्थानीय तहबाट सञ्चालन गरिने कुनै खास योजनाको लागि विशेष अनुदान प्रदान गर्न सक्नेछ ।
- शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी जस्ता आधारभूत सेवाको विकास र आपूर्ति
- अन्तर प्रदेश वा अन्तर स्थानीय तहको सन्तुलित विकास
- आर्थिक, सामाजिक वा कुनै प्रकारले विभेदमा परेको वर्ग वा समुदायको उत्थान वा विकास ।
- प्रदेशले स्थानीय तहलाई प्रदेश कानून बमोजिम विशेष अनुदान प्रदान गर्ने ।

वैदेशिक सहायता र ऋण सम्बन्धी व्यवस्था

- **वैदेशिक सहायता** : स्थानीय तहले नेपाल सरकारको पूर्व स्वीकृति बिना कुनै पनि किसिमको वैदेशिक अनुदान वा सहयोग लिन वा वैदेशिक अनुदान वा सहयोगमा कुनै योजना वा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नसक्ने छैन ।
- **आन्तरिक ऋण** : स्थानीय तहले आयोगले सिफारिश गरेको सीमाभित्र रही २५ वर्षभन्दा कम अवधिको लागि आन्तरिक ऋण लिन सक्ने तर आन्तरिक ऋण लिनु अघि नेपाल सरकारको सहमति लिनु पर्नेछ ।
- आन्तरिक ऋण लिन नेपाल सरकारको सहमति माग गर्दा आन्तरिक ऋण लिन खोजिएको योजना, योजनाबाट प्राप्त हुन सक्ने प्रतिफल र उपलब्धि, ऋण भुक्तानी योजना, ऋण दिने संस्थाको विवरण सहितको प्रस्ताव पेश गर्नु पर्ने ।

नेपाल सरकारले स्थानीय तहलाई ऋण दिन सक्ने

- नेपाल सरकारले स्थानीय तहलाई ऋण दिन सक्ने ।
- स्थानीय तहले ऋण रकमको उपयोग, भुक्तानीको तरिका तथा समय सीमा समेत उल्लेख गरी ऋणको लागि अर्थ मन्त्रालय समक्ष अनुरोध गर्न सक्ने ।
- अनुरोध मनासिब देखिएमा नेपाल सरकारले ऋण प्रदान गर्ने स्वीकृति दिन सक्ने ।
- नेपाल सरकारबाट ऋण स्वीकृति प्राप्त भएमा अर्थ मन्त्रालयले सम्बन्धित स्थानीय तहसँग सम्झौता गर्ने ।
- यस्तो ऋण स्थानीय तहले सम्झौतामा उल्लिखित अवधिभित्र चुक्ता नगरेमा नेपाल सरकारले सम्बन्धित स्थानीय तहलाई उपलब्ध गराउने अनुदानबाट असुली गर्न सक्ने ।

३.३ प्रभावकारी राजस्व परिचालनका प्रमुख पक्षहरू

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ ले गाउँपालिकालाई उपलब्ध गराएको वित्तीय अधिकार अनुकूल राजस्व परिचालनमा सुधार ल्याउनको लागि करको दरमा हेरफेर गर तत्काल थप तथा योजनाबद्ध प्रयास थाल्नुपर्ने देखिन्छ । पकाहाँमैनपुर गाउँपालिका ले राजस्व परिचालनकालागि तत्काल सम्बोधन गर्नुपर्ने संस्थागत सवालहरू देहाय बमोजिम रहेका छन् :

३.३.१ कानुनी तथा नीतिगत व्यवस्था

नेपालको संविधान तथा संघिय कानुनले प्रदान गरेका राजस्व अधिकार सम्बन्धी प्रावधानहरूको व्यवस्थित कार्यान्वयन र राजस्व परिचालनका लागि करको दायरा तथा दरमा परिमार्जन गरी आर्थिक ऐन, नियमावली, विभिन्न कार्यविधिहरू समयमै अद्यावधिक गरि गाउँसभाबाट पारित गरि कार्यान्वयन गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

३.३.२ उपयुक्त संगठन निर्माण

उपयुक्त मानव स्रोतको व्यवस्था, क्षमता विकास तालिम, कम्प्युटरिकृत राजस्व अभिलेख तथा सूचना प्रणाली सहित राजस्व परिचालनका लागि सुदृढ तथा बेग्लै राजस्व शाखाको व्यवस्था भइसकेको छ । वडा कार्यालयलाई केही शिर्षकहरूमा राजश्व असुलीको जिम्मेवारी दिइएकोले वडाका कर्मचारीहरूलाई तालिम दिई दक्ष बनाउनुपर्ने देखिन्छ ।

३.३.३ तथ्याङ्कमा आधारित अभिलेख तथा स्रोतहरूको प्राथमिकीकरण

गाउँपालिकाले तयार पारेको करको दायरा र दर रेटले सबै क्षेत्रलाई समेट्न नसकेकोले गाउँपालिकाले संकलन गर्न सक्ने विभिन्न कर तथा गैह्र करका दायरा तथा दरहरूको विवरण आवधिक गर्नुपर्ने देखिन्छ । आगामी दिनहरूमा नयाँ स्रोतहरूको पहिचान तथा विद्यमान स्रोतहरूको दायरा विस्तार गर्दै राजस्व परिचालन चुस्त दुरुस्त पार्नु पर्दछ ।

३.३.४ विभिन्न आयमूलक कार्यक्रम

आफ्नो आन्तरिक आय वृद्धिका लागि विभिन्न संघ संस्थाहरूसँग समन्वय गरी विभिन्न किसिमका सीपमूलक तथा आयमूलक कार्यक्रमहरू संचालन गरी पालिकावासीहरूको कर तिर्न सक्ने हैसियत वृद्धि गर्नुपर्ने हुन्छ । यसकालागि विद्यमान सम्पत्तिको परिचालन गरी व्यवसायीक सेवामूलक तथा आयमूलक कार्यक्रमहरू पनि सञ्चालन गर्न नीजि क्षेत्रसँग समन्वय गर्न आवश्यक देखिन्छ । घरेलु तथा साना उद्योग विकास समितिसँग समन्वय गरी उद्यमीहरूको सृजना गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

३.३.५ पारदर्शिता र जवाफदेहिता

प्रभावकारी राजस्व प्रशासनका लागि गाउँपालिकाले प्रदान गर्ने वस्तु तथा सेवा गुणस्तरीय, पारदर्शी र नागरिक प्रति जवाफदेही हुन आवश्यक छ । जुन शिर्षकबाट आय आर्जन भएको हो सोही शिर्षकमा नै बढी खर्च गर्दा पालिकावासीहरूमा राम्रो सन्देश जान सक्दछ । सकलित राजस्व तथा खर्चको सार्वजनिक गर्नु पारदर्शिता अभिवृद्धिका लागि राम्रो प्रयास हुन सक्दछ ।

३.३.६ परिवर्तित व्यवस्था अनुसार राजस्व संकलन

परिवर्तित व्यवस्था अनुसार राजस्व संकलनको लागि कानूनी व्यवस्था गर्नु, त्यस बमोजिमको दररेट निर्धारण गर्नु, संकलनको लागि संस्थागत संयन्त्रको स्थापना गर्नु, बाँडफाँड हुने राजस्व शिर्षकहरूमा समन्वयात्मक तरिकाले राजस्व संकलन गर्नु, तत्काल गर्नुपर्ने महत्वपूर्ण कार्यको रूपमा रहेको छ ।

३.३.७ राजस्व प्रशासन तथा नीति सम्बन्धी सवालहरू

उपरोक्त व्यवस्थालाई मध्यनजर गर्दा गाउँपालिकाको राजस्व परिचालन सम्बन्धमा निम्न मुद्दाहरू रहेको देखिन्छ :

- राजस्व प्रशासन सम्बन्धी आवश्यक ऐन, नियम तथा कार्यविधिहरू तयार नहुनु ।
- राजस्व प्रशासनका लागि आवश्यक कर्मचारी कमी हुनु ।
- राजस्व सम्बन्धी अभिलेख समेटिएको वस्तुगत विवरण नहुनु ।
- नयाँ स्रोतहरूको पहिचान र विद्यमान स्रोतहरूको दायरा विस्तारमा विशेष पहल नगर्नु ।

३.४ पकाहामैनपुर गाउँपालिका को आन्तरिक आय परिचालनको वर्तमान अवस्था

पकाहामैनपुर गाउँपालिका ले विगतका आर्थिक वर्षहरूमा गरेको आय तथा स्रोत परिचालनको अवस्था, आन्तरिक तथा वाह्य स्रोतबाट संकलित आय, आयको संरचना तथा आयको औसत वृद्धिदर आदिको समीक्षा तथा विश्लेषण यस भागमा गरिएको छ । नेपालको संविधान तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ अनुसार गाउँपालिकालाई प्राप्त राजस्व अधिकारका शिर्षकहरूको परिचालन कसरी गरिएको छ जान्नु उपयुक्त हुन्छ । गाउँपालिकाले उपरोक्त राजस्व शिर्षकहरू मध्ये असुली गरिरहेको, संकलनका लागि निर्णय मात्र गरेको र सम्भावना भएको भनी छलफलबाट यथार्थ अवस्था प्राप्त गरिएको छ ।

पकाहामैनपुर गाउँपालिका को विगत ३ आ.व.को बजेटलाई विश्लेषण गर्दा गाउँपालिकाको आयमा वाह्य स्रोतको हिस्सा उल्लेख्य रहेको देखिन्छ । यस गाउँपालिकाको आ.व. ०७६/७७ को यथार्थ र आ.व. ०७७/७८ को संशोधित अनुमान तथा चालु आ.व. ०७८/७९ को प्रस्तावित आय तथा संघिय सरकारबाट प्राप्त भएको वित्तिय समानीकरण तथा शर्त अनुदान सम्बन्धी देहायमा उल्लेखित तालिकाले गाउँपालिकाको आय परिचालनको अवस्था देखाउँदछ ।

तालिका ९: गाउँपालिकाको यथार्थ तथा प्रस्तावित आय विवरण

आय शीर्षक	०७६/७७ को यथार्थ	०७७/७८ को यथार्थ	०७८/७९ को प्रस्तावित आय
कुल आय	302150000	335154630	340550000
राजश्व	93850000	99956090	102450000
आन्तरिक श्रोत	23850000	26615000	27450000
राजश्व बाँडफाँडबाट प्राप्त रकम	7000000	73341090	75000000
अन्य आय			
अन्तर सहकारी वित्तिय हस्तान्तरण	208300000	235198540	238100000
संघिय सरकारबाट प्राप्त	189300000	215265540	217400000
१३३११ समानीकरण अनुदान	75000000	91600000	92000000
१३३१२ शर्त अनुदान चालु	105000000	113665540	115000000
१३३१४ विशेष अनुदान चालु	4500000	5000000	5200000
१३३१६ समपुरक अनुदान चालु	4800000	5000000	5200000
प्रदेश सरकारबाट प्राप्त	19000000	19933000	20700000
१३३११ समानीकरण अनुदान	6500000	6933000	7000000
१३३१२ शर्त अनुदान चालु	7800000	8000000	8200000
१३३१४ विशेष अनुदान चालु	2900000	3000000	3300000
१३३१६ समपुरक अनुदान चालु	1800000	2000000	2200000

स्रोत: पकाहामैनपुर गाउँपालिका २०७९

पकाहामैनपुर गाउँपालिकाबाट प्राप्त विवरण अनुसार पालिकामा आ.व.२०७६।७७ मा आन्तरिक श्रोत बाट २ करोड ३८ लाख ५० हजार, राजश्व बाँडफाँड बापत ७ करोड, संघिय सरकारबाट १८ करोड ९३ लाख प्रदेश सरकारबाट १ करोड ९० लाख गरी कुल ३० करोड २१ लाख कुल आय आर्जन गरेको थियो । त्यसैगरी आ.व.२०७७।७८ मा आन्तरिक श्रोत बाट २ करोड ६६ लाख १५ हजार, राजश्व बाँडफाँड बापत ७ करोड ३३ लाख, संघिय सरकारबाट २१ करोड ५२ लाख प्रदेश सरकारबाट १ करोड ९९ लाख गरी कुल ३३ करोड ५१ लाख कुल आय आर्जन गर्ने संशोधित अनुमान प्रस्तुत गरेको थियो भने आ.व.२०७८।७९ मा आन्तरिक श्रोत बाट २ करोड ७४ लाख ७५ हजार, राजश्व बाँडफाँड बापत ७ करोड ५० लाख, संघिय सरकारबाट २१ करोड ७४ लाख प्रदेश सरकारबाट २ करोड ७ लाख गरी कुल ३४ करोड ५ लाख ५० हजार कुल आय आर्जन गर्ने प्रक्षेपण गरेको छ ।

३.५ आन्तरिक राजस्व संकलनको प्रमुख क्षेत्र र सम्भावना विश्लेषण

यो कार्ययोजना तर्जुमाको क्रममा गाउँपालिकाको राजस्व संकलनको प्रमुख क्षेत्र र सम्भावनाको विश्लेषण गरिएको छ । गाउँपालिकामा रहेको कर र गैर करका क्षेत्रको पहिचान, सम्भावना, संकलन भएको नभएको दर निर्धारणको अवस्थाको बारेमा यो खण्डमा विश्लेषण गरिएको छ ।

३.५.१ स्थानीय कर राजस्व

भूमि कर (मालपोत), सम्पत्ति कर, सवारी कर (टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इरिक्सा), घर जग्गा बहाल कर, व्यवसाय कर, जडिबुटी, कवाडी र जिवजन्तु कर जस्ता कर राजस्वको सम्भावनाका क्षेत्र तथा संकलन भएको नभएको तथा दर निर्धारणको अवस्था, संकलनको सम्भावना आदिको बारेको विश्लेषण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १०: कर राजस्व तर्फको सम्भावना विश्लेषण

क्र.सं.	आयका प्रकार	सम्भावनाको विवरण	संकलन भएको/नभएको	दर निर्धारणको अवस्था
१	भूमि कर (मालपोत)	भएको	भएको	भएको
२	सम्पत्ति कर	भएको	भएको	भएको
३	सवारी कर (टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इरिक्सा)	भएको	नभएको	भएको
४	घर जग्गा बहाल कर	भएको	नभएको	भएको
५	व्यवसाय कर	भएको	नभएको	भएको
६	जडिबुटी, कवाडी र जिवजन्तु कर	भएको	नभएको	भएको
७	विज्ञापन कर	भएको	नभएको	भएको

स्रोत :पकाहाँमैनपुर गाउँपालिका , २०७९

३.५.२ गैरकर राजस्व

विभिन्न शुल्क, दस्तुर तथा सेवा प्रदान गरे वापतको दस्तुर तथा सेवा शुल्क जस्ता गैरकर राजस्वको सम्भावनाका क्षेत्र तथा संकलन भएको नभएको तथा दर निर्धारणको अवस्था बारेको विश्लेषण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ११: गैर कर राजस्व तर्फको सम्भावना विश्लेषण

क्र.सं.	आयका प्रकार	सम्भावनाको विवरण	संकलन भएको/नभएको	दर निर्धारणको अवस्था
१	ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, माटो, काठ, दाउरा, जराजुरी, स्लेट, खरीढुङ्गा आदि प्राकृतिक एवं खानीजन्य वस्तुको विक्री तथा निकासी शुल्क	भएको	नभएको	भएको
२	नक्सापास दस्तुर	भएको	नभएको	भएको
३	व्यक्तिगत घटना दर्ता शुल्क	भएको	नभएको	भएको
४	बहाल विटौरी शुल्क	भएको	नभएको	भएको
५	पार्किङ्ग शुल्क	भएको	नभएको	नभएको
६	अस्पताल संचालन	भएको	नभएको	नभएको

७	फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क	भएको	नभएको	नभएको
८	स्थानीय खानेपानी महसुल	भएको	नभएको	भएको
९	स्थानीय विद्युत महसुल	भएको	नभएको	भएको
१०	केवलकार, टेकिङ्ग, कायाकिङ्ग, वन्जीजम्प, जिप फ्लायर, प्याराग्लाइडिङ्ग आदि मनोरंजन तथा साहसी खेलकुद सम्बन्धी सेवा तथा व्यवसायमा सेवाशुल्क	भएको	नभएको	भएको
११	निर्माण, संचालन र व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पुर्वाधार तथा सेवामा सेवाशुल्क (खानेपानी, विजुली, धारा, अतिथि गृह, धर्मशाला, पुस्तकालय, सभागृह, ढल निकास, सडक वृत्ति, शौचालय, पार्क, पौडी पोखरी, ब्ययमशाला, पर्यटकिय स्थल, हाटवजार, पशु वधशाला, शवदाह गृह, घोविघाट, सडक, वसपार्क, पुलआदि)	भएको	नभएको	नभएको
१२	मूल्यांकन सेवा शुल्क	भएको	भएको	भएको
१३	दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर (एफएम रेडियो संचालन, घ वर्गको निर्माण इजाजतपत्र, विद्यालय स्थापना, स्थानीय स्तरका व्यापारिक फर्म)	भएको	भएको	भएको
१४	ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, नुन, माटो, खरीढुङ्गा, स्लेटजस्ता वस्तुको सर्भेक्षण, उत्खनन तथा उपयोग शुल्क	भएको	नभएको	भएको
१५	वडा मार्फत गरिने सिफारिश तथा प्रमाणित दस्तुर	भएको	भएको	भएको
१६	दण्ड जरिवाना	भएको	भएको	भएको

स्रोत :पकाहाँमैनपुर गाउँपालिका , २०७९

३.६ आन्तरिक राजस्व संकलनको सम्भावना विश्लेषण

गाउँपालिकाले प्रचलित कानून बमोजिम आन्तरिक स्रोत तर्फ संकलन गर्ने राजस्व मध्ये यस गाउँपालिकाले हाल उठाइरहेका विद्यमान तथा सम्भावित नयाँ आय क्षेत्रहरूको सम्भावनाको विश्लेषणात्मक अध्ययन यस शिर्षक अन्तर्गत गरिएको छ ।

३.६.१ भूमीकर तथा मालपोत कर

यस गाउँपालिकामा हाल मालपोत वा भुमिकर वापत को आन्तरीक राजश्वको चालु आ.व मा कुनै प्रक्षेपण गरिएको छैन । विगतको मालपोत वा भुमीकर वापत सम्पूर्ण बक्यौता रकम असुल नभैसकेको र सबै घरपरिवारलाई सम्पत्ति करको दायरामा समेट्न नसकिने रहेको अवस्थामा मालपोत तथा भूमिकरको नियमित संकलन तथा बक्यौताको रुपमा चालु आ.व.२०७९।०८० का लागि रु.१० लाख, र त्यसपछिका आ.व. मा क्रमश १० प्रतिशतले वृद्धि हुदै जाने गरी आय प्रक्षेपण गरिएको छ ।

सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरू

- पालिकाको आन्तरीक आय संकलनमा भूमिकर तथा मालपोत करलाई प्रमुखताको रूपमा नलिएको देखिएकोले मालपोत करलाई पालिकाको आन्तरिक आय संकलनको प्रमुख श्रोतको रूपमा विकास गर्ने ।
- मालपोत कार्यालयसँग समन्वय गरी गाउँपालिका भित्रका जग्गाधनी र जग्गाको तथ्यांक अभिलेखीकरण गर्ने ।
- साविकको दरमा मुख्य बजार क्षेत्र तथा सडक पहुँच पुगेको स्थानको जग्गा लगायत जग्गाको मूल्याङ्कनको मालपोतको दर निर्धारण गर्ने ।
- मालपोतको दर परिमार्जन गरी प्रगतिशील कर प्रणाली अवलम्बन गर्ने ।
- बक्यौता मालपोत रकमलाई यथासिद्ध संकलन गरी सबैलाई दायरामा ल्याउने ।

३.६.२ सम्पत्ति कर

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ ले गाउँपालिकालाई आफ्नो क्षेत्रभित्र तोकिएको दरमा एकीकृत सम्पत्ति कर लगाउन सक्ने अधिकार प्रदान गरेको छ । ऐनले सबै स्थानीय सरकारलाई २०७५ साउन १ गतेबाट हाल लिदैआएको मालपोत (भूमीकर) कर परिवर्तन गरी अनिवार्य रूपमा एकीकृत सम्पत्ति कर उठाउने पर्ने वाध्यकारी व्यवस्था गरेको भएतापनि चालु आ.व.को आर्थिक ऐनले स्थानीय सरकार संचालन ऐनको दफा ५५ र ५६ खारेज गरी एकीकृत सम्पत्ति कर सम्बन्धी विद्यमान कानूनी व्यवस्थामा परिवर्तन गरेको र सम्पत्ति कर नलागेको जग्गामा भूमीकर (मालपोत) लगाउन सक्ने वैकल्पिक व्यवस्था गरेकोले सम्पत्तिकर लाग्ने सम्पत्तिमा सम्पत्तिकर र अन्य सम्पत्तिमा मालपोत वा भूमिकर लगाउन सक्ने देखिन्छ ।

अध्ययनको क्रममा स्थानीय सरोकारवालाहरूसँगको अन्तरक्रियाको निष्कर्षको रूपमा गाउँ क्षेत्रमा वसोवास गर्ने करीव ८० प्रतिशत नागरिकहरूसँग जग्गाको स्वामित्व रहेको तर के कति संख्यामा सम्पत्तिकरदाता हुन सक्छन भन्ने सन्दर्भमा गाउँपालिका क्षेत्रभित्रको जग्गा जमिनको एकिन अभिलेख तयार भइनसकेको, स्वामित्व सम्बन्धी समस्या रहेका जमिन र त्यस्ता जमिनमा निर्माण भएका संरचनाहरूमा सम्पत्तिकरको उपयुक्त बिकल्प वहाल विटौरी शुल्क लगाउन सकिने सुझावहरू प्राप्त भएको छ । यसर्थ सम्पत्तिकरको संभाव्यता अध्ययन र अनुमान प्रक्षेपणको लागि कार्यशाला गोष्ठीमा प्राप्त जानकारीका आधारमा पालिकामा रहेको मुख्य सडक क्षेत्रमा भएका भरधुरी ३००, पक्की घर संख्या ३०० र पक्की पिलर नभएका घर संख्या २०० रहेको आधारमा जम्मा ५०० परिवार सम्पत्ति करको दायरामा हुन सक्ने अनुमान गरिएको र सोही बमोजिम कर सम्भाव्यता प्रक्षेपण गरिएको छ ।

तालिका १२: सम्पत्तिकर अनुमान प्रक्षेपण

प्रतिशत	अनुमानित करदाता संख्या	अनुमानित अचल सम्पत्ति मूल्यांकन	कर दर	औषत करभार	अनुमानित प्रक्षेपण
५० प्रतिशत	250	पहिलो रु. २५ लाख रुपैया सम्म	100	300	25000
20 प्रतिशत	100	रु. २५ देखि ५० लाख सम्म	250	500	25000
10 प्रतिशत	50	रु. ५० देखि १ करोड सम्म	500	800	25000
8 प्रतिशत	40	रु. १ देखि २ करोड सम्म	1000	1500	40000
5 प्रतिशत	25	रु. २ देखि ३ करोड सम्म	2000	3000	50000
4 प्रतिशत	20	रु. ३ देखि ४ करोड सम्म	3000	6000	60000
3 प्रतिशत	15	रु. ४ करोड भन्दा माथी	5000	8750	75000
जम्मा	500				300000

स्रोत: राजस्व सुधार कार्ययोजना २०७९

पकाहामैनपुर गाउँपालिकाले आ.व. २०७८।७९ मा सम्पत्ति कर वापत कुनै आम्दानी गर्ने प्रक्षेपण नगरेकोमा यो राजस्व सुधार कार्ययोजना लागु भए पश्चात आ. व २०७८।७९ का लागि पकाहामैनपुर गाउँपालिकाको कूल सम्भाव्यता करीव रु.३ लाख हाराहारी अनुमान गरिएको छ भने आ.व २०७९।८०, र २०८०।८१ मा १० प्रतिशत बृद्धि हुने अनुमान गरिएको छ ।

सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरू

- गाउँपालिकाको आर्थिक ऐनमा संविधान र संघीय कानूनको व्यवस्था अनुसार आर्थिक ऐनमा प्रगतिशिल करको सम्पत्ती कर व्यवस्थापनको कार्यविधिको व्यवस्था गर्ने ।
- गाउँपालिका भित्र भएका जग्गा तथा सम्पत्तिको मापदण्ड निर्धारण गरी मूल्यांकन गर्ने कार्य तथा सम्पत्तिको स्वघोषणाका कार्यलाई पाथमिकता दिने ।
- गाउँपालिकामा करदाता शिक्षा कार्यक्रमलाई प्रभावकारीताका साथ संचालन गर्ने ।
- सबै वडा कार्यलयमा राजस्व सम्बन्धी कर्मचारीको व्यवस्था गरि कम्प्युटरकृत विलिड प्रणालिको व्यवस्था गर्ने ।
- कर प्रणालीलाई थप प्रभावकारी बनाउन करदर र दायरा विश्लेषणको आधारमा लक्ष्य निर्धारण गरी व्यवस्थापकीय सुधार तर्फ तथ्यांक अद्यावधिका लागि घरधुरी सर्वेक्षण वा सम्पत्तिको स्वयम घोषणा विधिको अवलम्बन गर्ने ।
- करयोग्य सम्पत्तिको मूल्यांकनका लागि जमिनलाई व्यवसायिक, आवासीय र अन्य वर्गमा वर्गिकरण गरी प्रचलित बजारमूल्यसँग तालमेल मिलाउनु सकिने साथै घरको हकमा मुल्य ह्रास (depreciation rate) दर पनि तोक्न सकिने त्यसका लागि मुल्य ह्रास (depreciation rate) दर कार्यविधि बनाई लागु गर्ने ।

३.६.३ बहाल कर :

नगरपालिकाभित्रका कुनै व्यक्तिले भवन, घर, पसल, ग्यारेज, गोदाम, टहरा, छप्पर, कारखाना, जग्गा पुरै वा आंशिक तवरले बहालमा दिएको अवस्थामा लिइने कर घरजग्गा बहाल कर हो । कर प्रशासनलाई चुस्त सरल र प्रविधिमैत्री बनाई अधिकतम सहभागिता तथा सुनिश्चीतता गर्दै विद्युतीय माध्यमद्वारा एकिकृत कर प्रणाली अवद्ध गरी व्यक्तिगत कर पहिचान नम्बर प्रदान गर्ने नीति अवलम्बन गरी सबै व्यावसायलाई करको दायरामा ल्याउनुपर्ने देखिन्छ ।

कार्यशाला गाष्ठीमा प्राप्त जानकारीको आधारमा पालिका भित्रमा आवासिय भाडामा बस्ने जनसंख्या नरहेको जानकारीका आधारमा सो को प्रक्षेपण गरिएको छैन । व्यवसायको एकिन तथ्यांक नरहेको भएपनि कार्यशाला गोष्ठीमा प्राप्त तथ्यांक बमोजिम पालिका भित्रमा कुल ४०० व्यावसाय संचालनमा रहेको आधारमा सोही बमोजिम व्यवसायिक करको अनुमान गरीएको छ ।

तालिका १३: व्यावसायिक भाडा दरको प्रक्षेपण

क्र.सं.	व्यवसायिक भाडा दर (वार्षिक)	अनुमानित संख्या	दर रेट	अनुमानित आय
1	50000	200	0.01	100000
2	75000	80	0.015	90000
3	100000	60	0.02	120000
4	200000	40	0.025	200000
6	300000	20	0.03	180000
	जम्मा	400		690000

स्रोत: राजस्व सुधार कार्ययोजना २०७९

माथि उल्लिखित तालिकाको आधारमा यस शिर्षक अन्तर्गत चालु आ.व. २०७८।०७९ का लागि कुनै प्रक्षेपण गरिएको छैन भने यो राजस्व सुधार कार्ययोजना लागु भए पश्चात व्यवसायिक क्षेत्रबाट आ.व २०७९।०८० मा रु.६ लाख ९० हजार राजस्व उठ्ने प्रक्षेपण गरिएको छ भने उक्त राजस्व आ.व २०८०।८१ र २०८१।८२ मा १० प्रतिशतका दरले बढ्दै जाने अनुमान गरिएको छ ।

सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरू

- स्थलगत सर्वेक्षण गरी भाडामा रहेका संरचनाको विवरण संकलन गरी लगत तयार गर्ने ।
- घर बहाल करका सम्बन्धमा करदातालाई जानकारी दिने र असुली गर्ने नीतिगत व्यवस्था गर्नुपर्ने ।
- घर जग्गा बहाल कर लगाउने र उठाउने सम्बन्धी कार्यविधि कानूनको निर्माण गरी लागु गर्ने ।
- घर बहाल कर नतिर्ने घरधनीलाई गाउँपालिकाबाट प्राप्त हुने सुविधाबाट बञ्चित गर्ने नीति लिने ।

३.६.४ वित्तिय र पुँजिगत कारोवारमा लाग्ने कर (व्यवसाय कर)

व्यवसाय कर गाउँपालिकाको प्रमुख आयको रूपमा लिन सकिन्छ । गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र संचालनमा रहेका व्यवसायहरूलाई वर्गीकरण गरी व्यवसाय कर लगाउन सक्दछ । व्यवसाय करको दर गाउँसभाले स्वीकृत गरि आर्थिक ऐनद्वारा निर्धारण गरिएको हुन्छ । यस नगरपालिकाले पनि विभिन्न व्यवसायहरूको वर्गीकरणका आधारमा करका दरहरू निर्धारण गर्नुका साथै कर असुली गरिरहेको छ ।

नगरपालिकामा हालसम्म दर्ता भई संचालनमा रहेका र हुन बाँकी रहेका गरी करिव ६५० को हाराहारीमा साना ठूला पसल तथा व्यवसायहरू भएको देखिन्छ । यो कर प्रणालीलाई थप प्रभावकारी बनाउन गाउँपालिका भित्र हुने व्यवसायलाई कारोवारका आधारमा वर्गीकरण गरी तालिका बमोजिम करको दर कायम गर्न सकिने देखिन्छ ।

तालिका १४: व्यवसायिक राजस्वको अनुमानित प्रक्षेपण

क्र.सं.	व्यवसायको विवरण	अनुमानित संख्या	दर रेट	अनुमानित आय
1	२० लाख सम्म (७० प्रतिशत)	280	1000	280000
2	२० देखि ५० लाख (२० प्रतिशत)	80	2,000	160000
3	५० देखि ७० लाख सम्म (५ प्रतिशत)	20	3,000	60000
3	७५ लाख देखि १ करोड सम्म (३ प्रतिशत)	12	5,000	60000
4	१ करोड देखि माथी (२ प्रतिशत)	8	8,000	64000
	जम्मा	400		624000

स्रोत: राजस्व सुधार कार्ययोजना २०७९

यो राजस्व सुधार कार्ययोजना लागु भए पश्चात आ.व.२०७९।०८० का लागि रु. ६ लाख २४ हजार र त्यस पछिका आर्थिक वर्षहरूमा १० प्रतिशतले राजस्व बढ्ने अनुमान प्रस्ताव गरिएको छ । यसर्थ व्यवसायकर शिर्षकमा चालु आ.व.२०७८।०७९ का लागि कुनै राजस्व अनुमान नगरिएकोमा पालिकाभित्रमा रहेका व्यावसायहरूको एकिन तथ्यांक संकलन गरी दर्ताको प्रक्रियामा आवद्ध गर्नुपर्ने आवश्यकता रहेको छ ।

साथै व्यवसाय करलाई थप वैज्ञानिक र प्रभावकारी बनाउन देहायका कार्यहरू गर्न सकिन्छ :

- व्यवसाय कर सम्बन्धी आवश्यक सूचनासहितको व्यवसायहरूको यथार्थ विवरण संकलन तथा अद्यावधिक गर्ने ।
- व्यवसाय कर दरमा समयापेक्ष समिक्षा र विश्लेषणको आधारमा समायोजन र छुट तथा जरिवानाको व्यवस्था लागु गर्ने ।
- व्यावसायलाई लगानीको आधारमा र उत्पादन क्षमताका आधारमा साना, ठूला मझौला व्यवसायको रूपमा वर्गीकरण गरि सोही अनुरूप करको दर निर्धारण गर्ने ।
- नवप्रवर्तन स्थानिय रोजगारी पवर्धन गर्ने उद्योगहरूलाई आवश्यक प्रोत्साहानका कार्यक्रम संचालन गर्ने ।
- व्यवसाय करमा छुट तथा जरिवानाको व्यवस्था लागु गर्ने ।
- नेपाल सरकारले व्यवस्था गरे बमोजिम प्यान तथा भ्याट अनिवार्य गरि प्रत्येक व्यवसायी लाई व्यावसायीक संकेत नम्बर प्रदान गर्ने ।

३.६.५ विज्ञापन कर

नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रका सडक, चोक, सार्वजनिक स्थलमा विज्ञापन, प्रचार-प्रसार आदिका लागि राख्न दिने साइन बोर्ड, ग्लो बोर्ड स्टल अदिमा विज्ञापन कर लगाउन सक्छ । तर, संघीय कानून अनुसार यो कर गाउँपालिकाले दर निर्धारण र संकलन गर्ने तथा प्रदेशलाई ४० र स्थानीय तहलाई ६० प्रतिशतका दरले बाँडफाँड हुने भएको तर यस गाउँपालिकामा विज्ञापनका लागि होर्डिङ बोर्ड राखिएको तर हालसम्म विज्ञापन कर असुली नभएको अवस्था छ । गाउँपालिकामा यस्ता विज्ञापनको होर्डिङ बोर्ड र डिजिटल बोर्ड के कति संख्यामा छ भन्ने विवरण उपलब्ध हुन नसकेको साथै यससंग सम्बन्धीत करका दरहरु निर्धारण गर्न बाकी रहेकोमा चालु आ.व. का लागि यस शिर्षमा कुनै अनुमान नगरिएकोमा यो रावश्व सुधार कार्ययोजना लागु भए पश्चात आगामी आ.व.२०७९।०८० का लागि १ लाख र त्यसपछिका आ.व. का लागि क्रमश १० प्रतिशतले वृद्धि हुँदै जाने अनुमान प्रस्ताव गरिएको छ । यो कर प्रणालीलाई थप प्रभावकारी बनाउन निम्न बमोजिमका कामहरु अविलम्ब थालनी गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

- गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका विज्ञापन बोर्ड तथा अन्य व्यापारिक विज्ञापन बोर्डहरुको अभिलेख तयार गर्ने,
- विज्ञापन सम्बन्धी कार्यविधि बनाई लागु गर्ने ।
- गाउँपालिका क्षेत्रभित्रमा विज्ञापन प्रयोजनमा राखिने बोर्ड हरु राख्नुपुर्व अनिवार्य अनुमती लिनुपर्ने व्यवस्था गर्ने ।

३.६.६ वहाल विटौरी

गाउँपालिकाले वहाल विटौरी करका लागि हाल गरेको व्यवस्थाका तुलनामा बर्गफिटका आधारमा करको दर तोक्दा उपयुक्त हुने देखिन्छ । पालिकाले आफ्नो स्वामित्वमा रहेको जग्गा, भवन, भौतिक संरचना, सार्वजनिक जग्गा आदिमा वहाल विटौरी कर संकलन गर्न सक्नेछ । पकाहामैनपुर गाउँपालिकाले आफ्नो पालिकाभित्रको सम्भाव्यता अध्ययन गरी वहाल विटौरी अन्तर्गत आ.व २०७८।७९ को लक्ष २ लाख कर संकलन गर्नसक्ने देखिन्छ भने आ.व २०७९।८०, आ.व २०८०।८१ र आ.व २०८१।८२ मा क्रमश १० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुने अनुमान गरिएको छ ।

३.६.७ दस्तुरहरु

यस अन्तर्गत नगरपालिकाले प्रदान गर्ने संघसंस्था सिफारिस, इजाजत सिफारिस, नाता प्रमाणित, ठेगाना प्रमाणित, घरजग्गा नामसारी, घरजग्गाको चारकिल्ला सिफारिस, वैदेशिक कामकाजको लागि सिफारिस लगायतका विभिन्न सिफारिसहरु गरे वापत लिईने दस्तुर पर्दछ, जुन नगरपालिकाको प्रमुख आन्तरिक आय मध्येको एक हो । नगरपालिकाले सिफारिश दस्तुरको दररेट गाउँ सभाबाट निर्धारण गर्नुका साथै विभिन्न शिर्षकहरुमा रकम समेत संकलन गरिरहेको छ । आ व २०७८।७९ मा व्यक्तिगत घटना दस्तुर लगायतका शीर्षकमा गाउँपालिकाले ४ लाख ५० हजार बराबरको राजस्व प्रक्षेपण गरेकोमा आगामी आ.व मा सो रकमलाई कायम राखि भने त्यस पछिका आ.व.हरुमा क्रमशः १० प्रतिशतले बढ्दै जाने अनुमान गरिएको छ ।

गाउँपालिकाले हाल कायम गरेका सेवा शुल्क दस्तुरका कतिपय शिर्षकहरुमा परिमार्जनको आवश्यकता देखिएको छ । म्याद कटेपछि गरिने व्यक्तिगत घटना दर्ता शुल्क बढाउनुपर्ने, निर्माण सम्पन्न सिफारीस रु.५०० लिने गरिकोमा वृद्धि गर्नुपर्ने, फोहोरमैला व्यवस्थापन शुल्क वृद्धि गर्नुपर्ने साथै सहकारी दर्ता तथा नविकरण शुल्कमा परिमार्जन गर्नुपर्ने आवश्यकता छ । यसलाई अझ व्यवस्थित गर्न निम्न बमोजिम कार्य गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

- विभिन्न किसिमका सिफारिश तथा दस्तुरहरुको वर्गीकरण गरी दस्तुरका दर निर्धारण गर्ने ।
- सिफारिस तथा दस्तुरहरुको छुट्टाछुट्टै रेकर्ड राख्ने ।
- सिफारिश वा प्रमाणित गर्नु पूर्व दस्तुर तिरे नतिरेको एकीन गर्ने ।
- दस्तुर नबुझाएसम्म सम्बन्धित अधिकारीले सिफारिश वा प्रमाणित नगर्ने ।
- वडाबाट संकलित दस्तुरहरु शीर्षकसहितको विवरण तयार गर्ने ।
- नगरपालिकाबाट गरिने सिफारिसलाई “एक पटक दिने र वारम्बार दिने” गरी दुई भागमा वर्गीकरण गरी त्यसै अनुरूप दर कायम गर्दा उपयुक्त देखिन्छ ।

(क) व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर

हालको कानुनी व्यवस्था अनुसार नगरपालिकाले एफएम रेडियो संचालन, घ वर्गको निर्माण इजाजत पत्र, विद्यालय स्थापना, स्थानीय स्तरका व्यापारिक फर्म, सहकारी, प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम, ट्युसन, कोचिङ, औषधि पसल, प्लटिङजस्ता व्यवसायिक संघ संस्थाहरूको दर्ता, नविकरण गरी सो को दस्तुर संकलन गर्नसक्ने छ।

गाउँपालिकाले हाल यस शिर्षकमा राजश्व संकलन गर्ने नगरेकामा यसलाई व्यवस्थित गरी व्यवसायलाई अधिकृत पूजीका आधारमा वर्गीकरण गरी १० लाख सम्म, १० देखि ५० र ५० लाख भन्दा माथि पूजी भएकालाई क्रमशः २०००, ५००० र १०००० दर प्रस्ताव गरिएको छ भने पालिकामा वार्षिक ५० वटा नया व्यवसाय स्थापना हुने प्राप्त तथ्याङ्कका आधारमा विश्लेषण निम्न बमोजिम गरेको संभावना रहेको छ :

तालिका १५: व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर सम्भवानाको गणना

क्र.सं.	विवरण	प्रस्तावित दर्ता सुल्क	अनुमानीत संख्या	सम्भाव्य दर्ता आय (रु.)
1	५० लाख भन्दा माथिका लगानिका व्यवसायहरू	10,000	25	25,000
2	१० लाख देखि ५० लाख लगानीका व्यवसायहरू	5,000	15	75000
3	१० लाख सम्म लगानिका व्यवसायहरू	2,000	10	100,000
जम्मा			50	200,000

स्रोत: राजस्व सुधार कार्ययोजना २०७९

गाउँपालिकाले पालिकाभित्रमा दर्ता भई संचालनमा रहेका व्यवसायहरूको एकिन तथ्यांक संकलन गरि यथार्थ विवरण संकलन गर्नु पर्ने देखिन्छ भने कार्य प्रकृति र लगानिका आधारमा पालिकाभित्रमा रहेका र नया दर्ता हुने व्यवसायलाई वर्गीकरण गर्नुपर्ने आवश्यकता रहेको छ। यो राजश्व सुधार कार्ययोजना लागु भए पश्चात २ लाख आन्तरीक राजश्व संकलन गर्न सकिने देखिन्छ। व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर संकलनलाई अझ व्यवस्थित बनाउन निम्न बमोजिम कार्यहरू गर्नुपर्ने देखिन्छ।

- व्यवसाय कर दरमा सापेक्ष समिक्षा र विश्लेषणको आधारमा समायोजन र छुट तथा जरिवानाको व्यवस्था लागु गर्ने।
- व्यवसाय कर संकलनका सम्बन्धीमा उद्योग वाणिज्य संघसँग समन्वय गरी नीति तथा कार्यविधि निर्धारण गर्ने।
- कर तिर्ने व्यवसायीको “व्यवसायी संकेत नम्बर” कायम गर्ने।
- एकै प्रकृतिको व्यवसायलाई लगानी तथा कारोबारको आधारमा ठूला, मझौला र साना (क ख ग घ) वर्गमा वर्गीकरण गरी व्यवसाय रजिष्ट्रेशन गरेको दर निर्धारण र परिमार्जन गर्ने।
- व्यवसाय दर्ता र नविकरण लाई सरलिकृत गरी छुट्टै रूपमा राजश्व संकलन गर्ने।

(ख) नक्सा पास दस्तुर

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को प्रारम्भिक नतिजा बमोजिम यस पालिकामा ३४०६ घरधुरी ३८२५ परिवार संख्या रहेको पकाहाँमैनपुर गाउँपालिकामा लगभग ९० प्रतिशत घरधुरी कच्ची रहेको भन्ने अनुमानित तथ्यांकका आधारमा अभिलेखिकरण दस्तुरको प्रक्षेपण गरिएको छ भने कार्यशाला गोष्ठीमा प्राप्त तथ्यांकको आधारमा पालिकामा वार्षिक सरदर ७५ घर निर्माण हुने र सो मध्ये ९० प्रतिशत घरहरू कच्ची हेने आधारमा नक्सा पास दस्तुरको प्रक्षेपण गरिएको छ। आगामी आ.व.मा हुन सक्ने नयाँ घरहरूको नक्सा पास र पुराना घरहरूको दर्ता (अभिलेखिकरण) को अनुमानीत संख्या र गाउँसभाले पास गरेको औसत दस्तुरको आधारमा गणना गर्दा देहाय बमोजिम नक्सा पास दस्तुर संकलन हुन सक्ने अनुमान गरिएको छ।

तालिका १६: नक्सा पास दस्तुरको सम्भावनाको गणना

क्र.सं.	विवरण	संख्या	औसत दर	सम्भाव्य आय
1	घर नक्सा पास			
	पक्की घर	5	15,000	75,000
	अन्य घर	45	1,500	67,500
	घर नक्सा पास जम्मा	50		142,500
2	अभिलेखिकरण			
	पक्की घर	341	1,000	340,600
	कच्ची घर	3065	200	613,080
	अभिलेखिकरण जम्मा	3406		953,680
	जम्मा		0	1,096,180

स्रोत: राजस्व सुधार कार्ययोजना २०७९

आ.व. २०७८।७९ मा नक्सा दस्तुर अन्तर्गत कुनै राजश्व प्रक्षेपण नगरिएकोमा यो राजश्व सुधार कार्ययोजना लागु भए पश्चात नक्सा पास दस्तुरको सम्भावना १० लाख ९६ हजार रहने अनुमान गरिएको छ । यसलाई अझ व्यवस्थित रूपमा लागु गर्नको लागि गाउँपालिकाले निम्न अनुसार कार्य गर्नुपर्ने आवश्यकता देखिन्छ ।

- घर अभिलेखिकरणका लागि मालपोत संकलन कार्यसँग आवद्ध गरी वार्षिक रूपमा अभियान सञ्चालन गरि पालिका भित्रमा रहेका भवनको यथार्थ विवरण संकलन गर्ने ।
- भवान निर्माण आचारसंहिता लागु गरी मापदण्ड तथा कार्यविधिहरू अनुसार नक्सापास प्रावधान लागु गर्ने ।
- घरको तल्ला, बनोट तथा किसिमका आधारमा दस्तुरको दर निर्धारण गरि समयानुकूल परिमार्जन गर्दै जाने ।
- भुकम्प प्रतिरोधी भवन निर्माण कार्यलाई प्रोत्साहान गरी सो सिम्बन्धी जनचेतनाका कार्य संचालन गर्ने ।

परिच्छेद चार

आय संकलनको संस्थागत क्षमता तथा संकलन अवस्था

४.१ राजस्व परिचालन सम्बन्धी नीति

यस गाउँपालिकाले राजस्व परिचालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धमा छुट्टै नीति तथा कार्यक्रम तयार गरेको छ । राजस्व परिचालनका लागि यस गाउँपालिकाले हालसम्म निम्न बमोजिमका कार्यहरू अगाडि बढाएको छ :

१. नेपालको संविधान र स्थानीय तह सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ बमोजिम गाउँपालिकामा दर्ता हुने भनी तोकिएका उद्योग व्यवसायलाई गाउँपालिकामा दर्ता गर्ने व्यवस्था मिलाई त्यसको अभिलेखीकरण गर्ने कार्यलाई प्रभावकारी रूपमा अगाडि बढाइएको छ ।
२. तोकिए बमोजिमको कर नियमित र सहज एवं प्रभावकारी रूपमा बुझाउने करदातालाई प्रोत्साहन गर्ने व्यवस्था मिलाइएको छ ।
३. गाउँपालिकाक्षेत्र भित्र रहेका सार्वजनिक जग्गाको एकिन लागत तयार गर्ने कार्य अगाडि बढाइएको छ ।
४. गाउँपालिकाको आर्थिक क्षमता बढाउनकालागि गाउँपालिकाक्षेत्रमा लागु गर्न सकिने खालका करका दायराहरूको पहिचान गरी करका दर भन्दा दायरा बढाउने नीति लिइएको छ ।
५. गाउँपालिकाको लेखा प्रणालीलाई चुस्त, दुरुस्त, मितव्ययी तथा पारदर्शी बनाउनका लागि शुत्र सफ्टवेयरबाट लेखा प्रणाली सञ्चालन गरिएको छ ।
६. राजस्व संकलन कार्यलाई थप प्रभावकारी बनाउनका लागि गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयमा राजस्व संकलन गर्ने कर्मचारीको व्यवस्था गरिएको छ ।

४.२ आय संकलनको संस्थागत क्षमता

४.२.१ राजस्व परामर्श समिति

राजस्व प्रणाली र राजस्व प्रशासनको अवस्थाले सरकारको समग्र अवस्था र प्रभावकारितामा अग्रणी स्थान राख्छ । राजस्वलाई बजेटको मेरुदण्डको रूपमा लिने गरिन्छ । गाउँपालिकाको आर्थिक विकास र संवृद्धिको लागि राजस्व प्रणालीमा गर्नुपर्ने सामयिक सुधारका सम्बन्धमा स्थानीय सरकारलाई सुझाव दिने संयन्त्रको रूपमा स्थानीय राजस्व परामर्श समिति रहेको छ । स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ६५ बमोजिम गाउँपालिका उपाध्यक्षको संयोजकत्वमा गठित यस समितिमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत सदस्य, कार्यपालिकाले तोकेको दुई जना सदस्य, निजि क्षेत्रको तर्फ बाट उद्योग वाणिज्य सम्बन्धी मान्यता प्राप्त संस्थाको अध्यक्ष वा निजले तोकेको प्रतिनिधि सदस्य, घरेलु तथा साना उद्योग सम्बन्धी मान्यता प्राप्त संस्थाको अध्यक्ष वा निजले तोकेको प्रतिनिधि सदस्य गरी अधिकतम सात जना सम्म सदस्य रहने व्यवस्था छ । पकाहाँमैनपुर गाउँपालिका मा रहेको राजस्व परामर्श समितिको विवरण देहाय बमोजिमको तालिकामा दिइएको छ ।

तालिका १७: पकाहाँमैनपुर गाउँपालिका का राजस्व परामर्श समितिका पदाधिकारीहरू

क्र.सं.	पद	समिति (जिम्मेवारी)
१	गाउँपालिका उपप्रमुख	संयोजक
२	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत	सदस्य
३	कार्यपालिका सदस्य	सदस्य
४	कार्यपालिका सदस्य	सदस्य
५	उ.वा.संघ प्रतिनिधि	सदस्य
६	बजार व्यवस्थापन समिति सदस्य	सदस्य
७	स.स. आर्थिक विकास शाखा	सचिव

स्रोत: पकाहाँमैनपुर गाउँपालिका २०७९

राजस्व परामर्श समितिले विभिन्न छलफल तथा बैठकहरू सम्पन्न गरि राजस्वका दरहरू तथा राजस्व सम्बन्धी नीतिगत निर्णयहरू गाउँसभा समक्ष पेश गरेको थियो । गाउँपालिकाको संवैधानिक तथा कानूनी आधार र सीमा भित्र रहेर गाउँपालिकाले चालु वर्षको लागि आर्थिक ऐन पारित गरेको छ । राजस्व परामर्श समितिको बैठक बसी आन्तरिक आयको दर प्रस्ताव गरि गाउँसभाले सो दर स्वीकृत गरेको छ । आयका शिर्षकगत दायरा तथा उक्त दायराका दरहरू राखी गाउँसभाबाट आर्थिक ऐन पारित गरिएको हो । गाउँपालिकाको आ.व. २०७८/७९ को नीति तथा कार्यक्रममा वित्तीय सुशासन शर्षिक अन्तर्गत राजस्व सम्बन्धमा लिइएका नीति देहायअनुसार रहेका छन् :

- गाउँपालिकाको आम्दानी र खर्चको विवरण सहितको आर्थिक विवरण प्रत्येक महिना विद्युतिय माध्यमबाट सार्वजनिक गरिनेछ ।
- आन्तरीक नियन्त्रण प्रणाली बनाई लागु गरिनेछ ।
- सार्वजनिक खर्च प्रणालीलाई मितव्ययी बनाउन अनावश्यक खर्च कटौती गर्दै लगिनेछ ।
- राजस्व संकलनलाई बस्तुगत गरी राजस्व संकलन कार्ययोजना निर्माण गर्ने तथा करदातालाई सचेतनामूलक अभिमूखीकरण कार्यक्रमको संचालन गर्दै कर संकलन सम्बन्धी घुम्ती सिविर सञ्चालन गरिनेछ ।
- राजस्व सम्भावनाको अध्ययनको कार्यलाई अगाडी बढाइनेछ ।
- करका दर बढाउने भन्दा दायरालाई बढाउने नीति लिइनेछ ।
- वित्तीय सुशासनको लागि सार्वजनिक लेखा समितिलाई जिम्मेवार बनाइनेछ ।
- समयमा कर नतिर्ने व्यक्ति/संस्थाहरूलाई थप जरिवाना सहित असुल उपर गरिनेछ अन्यथा गाउँपालिकाबाट प्रदान हुने सेवाबाट बञ्चित गर्दै लैजाने नीति लिइनेछ ।

४.२.२ पकाहाँमैनपुर गाउँपालिका को राजस्व प्रशासन

यस गाउँपालिकामा राजस्व प्रशासनको लागि बेग्लै राजस्व शाखा स्थापना गरिएको छ । गाउँपालिकाले राजस्व असुली कार्यमा कम्प्युटरीकृत प्रणाली (कम्प्युटर, प्रिन्टर, विलिड सफ्टवेयर सहितको) प्रयोग गरिएको छ । यस शाखामा फर्निचर, कम्प्युटर, २ वटा प्रिन्टर, टेबुल कर्ची, दराज तथा अन्य भौतिक सुविधा उपलब्ध गराइएको छ । राजश्व सम्बन्धी डाटा अनलाइनबाट प्रविष्ट गर्ने गरिएको छ । राजश्व असुलीकोलागि SUTRA सफ्टवेयरको प्रयोग गरिएको छ । निवेदन दस्तुर, सिफारिस, पञ्जीकरण दस्तुर, मालपोत भूमि कर लगायतका शिर्षकमा असुल हुने राजस्व वडा कार्यालयबाटै संकलन गर्ने गरी कर्मचारीको व्यवस्था गरिएको छ । दर्ता अनुमति नवीकरण दस्तुर, नक्सापास गाउँपालिका कार्यालयबाटै हुने गरेको छ । वडा कार्यालय तथा गाउँपालिकामा संकलन गर्ने राजस्व नगदी रसिद मार्फत् संकलन गरी बैङ्क दाखिला गरी सो को बैङ्क भौचर गाउँपालिकामा पेश गरेपश्चात राजस्व शाखाका कर्मचारी मार्फत् सुत्र सफ्टवेयरमा प्रविष्ट गर्ने गरिएको छ ।

४.२.३ राजस्व शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरूको विवरण

पकाहाँमैनपुर गाउँपालिकामा सहायक स्तर पाचौँ तहका एक कर्मचारीलाई शिक्षा तथा राजश्वको जिम्मेवारी प्रदान गरिएको छ । गाउँपालिकाको धेरैजसो आम्दानी यसका वडाहरूबाट संकलन गर्ने गरिएको छ । गाउँपालिकामा राजश्व शाखा गठन गरी एक अधिकृतलाई राजस्व शाखा प्रमुखको जिम्मेवारी दिइएको छ । सबै वडा कार्यालयहरूमा वडा सचिवले राजश्व संकलन गर्ने व्यवस्था मिलाईएको छ ।

४.३ गाउँपालिकाको वर्तमान आन्तरिक आय परिचालन

पकाहाँमैनपुर गाउँपालिकाको समग्र आय अवस्थालाई हेर्दा आ.व.२०७८।०७९ को लागि आन्तरिक तथा वाह्य आय समेत गरी कूल ४० करोड ९२ हजार अनुमान रहेको छ । जसमा आन्तरिक आय तर्फ ११ वटा विभिन्न आय शिर्षकबाट रु.५ करोड १० लाख रहेको छ । उपरोक्त तथ्यांक अनुसार गाउँपालिकाको कूल राजस्व मध्ये आन्तरिक आयको योगदान ८.१९ प्रतिशत रहेको अवस्था छ भने गाउँपालिकाको कूल प्रशासनिक खर्च रु. १० करोड ५० लाख ७८ हजारको करिब ४८.५४ प्रतिशत धान्न सक्ने अवस्था देखिएको छ ।

तालिका १८: गाउँपालिकाको यथार्थ र अनुमानित आयको अवस्था

आय शीर्षक	०७६/७७ को यथार्थ	०७७/७८ को यथार्थ	०७८/७९ को प्रस्तावित आय	वृद्धि दर
कुल आय	302150000	335154630	340550000	4.07
कुल आन्तरिक राजश्व	93850000	99956090	102450000	2.97
आन्तरिक श्रोत	23850000	26615000	27450000	4.80
१४२१३ अन्य विक्रिबाट प्राप्त रकम	12000000	12486400	13000000	2.70
१४२४४ व्यक्तिगत घटना दस्तुर	350000	400000	450000	8.74
१४५२९ अन्य राजश्व	11500000	13728600	14000000	6.78
राजश्व बाँडफाँडबाट प्राप्त रकम	70000000	73341090	75000000	2.33
अन्तर सहकारी वित्तिय हस्तान्तरण	208300000	235198540	238100000	4.56
संघिय सरकारबाट प्राप्त	189300000	215265540	217400000	4.72
१३३११ समानीकरण अनुदान	75000000	91600000	92000000	7.05
१३३१२ शर्शत अनुदान चालु	105000000	113665540	115000000	3.08
१३३१४ विशेष अनुदान चालु	4500000	5000000	5200000	4.94
१३३१६ समपुरक अनुदान चालु	4800000	5000000	5200000	2.70
प्रदेश सरकारबाट प्राप्त	19000000	19933000	20700000	2.90
१३३११ समानीकरण अनुदान	6500000	6933000	7000000	2.50
१३३१२ शर्शत अनुदान चालु	7800000	8000000	8200000	1.68
१३३१४ विशेष अनुदान चालु	2900000	3000000	3300000	4.40
१३३१६ समपुरक अनुदान चालु	1800000	2000000	2200000	6.92

स्रोत : पकाहामैनपुर गाउँपालिका, २०७९

यस गाउँपालिकामा आ.व २०७६।०७७ मा रु.२ करोड ३८ लाख ५० हजार आन्तरिक आम्दानी भएको साथै राजश्व बाँडफाँड बाट रु.७ करोड, संघिय र प्रदेश सरकारबाट रु.२० करोड ८३ लाख प्राप्त गरेको थियो त्यसैगरी आ.व. २०७७।७८ मा पालिकाको आन्तरिक आय २ करोड ६६ लाख १५ हजार, राजश्व बाँडफाँड बाट रु.७ करोड ३३ लाख १४ हजार र संघ तथा प्रदेश सरकारबाट रु.२३ करोड ५१ लाख ५८ हजार आम्दानी गरेको थियो । चालु आ.व.२०७८।०७९ का लागि रु.२ करोड ७४ लाख ७५ हजार, राजश्व बाँडफाँड ७ करोड ५० लाख, संघ तथा प्रदेश सरकारबाट रु.२३ करोड ८१ लाख आम्दानी प्रक्षेपण छ ।

गाउँपालिकाले राजस्व परिचालनमा रहेका सवालहरु :

- गाउँपालिकाको संगठन संरचनामा राजस्व शाखा गठन भइसकेको छ । कम्प्युटर अपरेटर मार्फत राजस्व सम्बन्धी कार्य सञ्चालन भएको छ । प्रयाप्त ठाउँ सहितको कोठाको व्यवस्थापन गरी आवश्यक दक्ष कर्मचारी र भौतिक सुविधा सहित कार्यक्षमको व्यवस्था गरि सुदृढ गर्ने ।
- गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेका धार्मिक तथा ऐतिहासिक क्षेत्रहरूमा आवश्यक पूर्वाधारको विकास गरी पर्यटकीय गन्तव्यको रूपमा विकास गरी गरेको दायरामा ल्याउनु पर्ने ।
- गाउँपालिका अन्तर्गतका ऐलानी पर्ती जग्गाहरूको पहिचान गरी गाउँपालिकाको अधिनमा रहने प्रवन्ध मिलाइ ती जग्गाहरूलाई विभिन्न ढङ्गले उपयोग गरी आयआर्जन गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने ।
- गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका पर्यटकीय सम्भावना भएका क्षेत्रलाई पहिचान गरी पर्यटकीय गन्तव्यको रूपमा विकास गर्नका लागि पर्यटन बोर्डसंग समन्वय गरी पर्यटकीय गुरुयोजना तयार पार्ने र यस कार्यलाई गरेको दायरामा ल्याउने ।
- उद्योग वाणिज्य संघ र व्यवसायीहरूसंग सहकार्य गरी व्यवसाय दर्ता गर्ने र व्यवसाय कर असुल गर्ने तथा अन्य सरोकारवालसंग छलफल एवं सहकार्य गरी कर सम्बन्धी आवश्यक कार्यविधि निर्माण गरी लागु गर्नु पर्ने ।
- सबै वडाहरूमा करदाता शिक्षा कार्यक्रम संचालन गरी कर चुहावटलाई नियन्त्रण र न्यूनीकरण गर्नुपर्ने । करदाता र कर प्रशासन पारदर्शी तथा एक अर्काप्रति जवाफदेही बनाउने ढंगले दुवै पक्षलाई अभिमुखिकरण गर्ने ।
- करको सम्भावना भएका शिर्षकमा गरेको दर निर्धारण नभएको र भविष्यमा असुल हुन सक्ने क्षेत्रमा दर निर्धारण भएको देखिएकोले करको दायरा तथा दरमा समय सापेक्ष हेरफेर गर्नुपर्ने देखिन्छ ।
- राजस्व तथा कर दस्तुर असुल गर्नका लागि वडाहरूमा घुम्ती सेवा चौमासिक/वार्षिक रूपमा संचालन गर्नुपर्ने ।
- गाउँपालिकाको समग्र आर्थिक अवस्थाको विश्लेषण गर्दा अत्मनिर्भर पालिका निर्माणको नीति लिई केन्द्र र प्रदेशमा भर नपरी आवश्यक श्रोत परिचालनको सम्भावनाको पहिचान गरी कार्यान्वयनको नीति लिनुपर्ने ।

परिच्छेद पाँच

राजस्व सुधार कार्ययोजना

५.१ पकाहाँमैनपुर गाउँपालिका को राजस्व सुधार कार्ययोजना

यस परिच्छेदमा सूचना विश्लेषण तथा सरकारवालाहरूको सहभागितामूलक छलफलबाट तयार पारिएको पकाहाँमैनपुर गाउँपालिका को राजस्व सुधार कार्ययोजना प्रस्तुत गरिएको छ । गाउँपालिकाको राजस्व सम्बन्धी अधिकार, करको दायरा, दररेट सम्बन्धी सरोकारवालाहरूसँगको छलफलमा राजस्व सुधारका क्षेत्रहरूको पहिचान गरी निश्चित समयावधिमा गरिने जिम्मेवारी सहितको सुधारका क्रियाकलापहरू देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका १९: राजस्व सुधार कार्ययोजना

सुधारका क्षेत्रहरू	सुधारको लागि गर्नुपर्ने कार्यहरू	समयावधि	जिम्मेवारी
कर राजस्व			
भूमि कर (मालपोत)	जग्गाको किसिममा औचित्यलाई ख्याल गरी मौजुदा मुल्यांकनलाई पुन मुल्यांकन गर्ने	आर्थिक वर्ष २०७९/८० भित्र	राजस्व परामर्श समिति
सम्पत्ती कर	<ul style="list-style-type: none"> वडा कार्यालयबाट समेत कर लिनका लागि नेटवर्किङमा आधारित सफ्टवेयर तयार गरी कर्मचारीलाई तालिम दिने । वाटोले छोइएकोमा ग्रामिण सडक, मोटरेबल र हाइवेको वर्गीकरण गरी ठाउँ अनुसार दर निर्धारण गर्ने सम्पत्ति कर लागू भएका उत्कृष्ट स्थानिय तहहरूमा अवलोकन भ्रमण गर्ने । 	आर्थिक वर्ष २०७९/८० को पहिलो त्रैमास भित्र	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, राजस्व परामर्श समिति, गाउँसभा
सवारी कर (टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इरिक्सा)	<ul style="list-style-type: none"> इरिक्सा सञ्चालनका लागि उद्योग वाणिज्य संघसंग समन्वय गर्ने 	आर्थिक वर्ष २०७९/८० भित्र	राजस्व शाखा, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, राजस्व परामर्श समिति
घर जग्गा बहाल कर	<ul style="list-style-type: none"> घर जग्गा बहाल करलाई गा.पा., बाटोको सुविधा र प्रकृति हेरी कर लगाउने घर तथा जग्गा बहालमा लगाउने घरधनीहरूको विवरण संकलन गर्ने 	आर्थिक वर्ष २०७९/८० भित्र	राजस्व शाखा, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, राजस्व परामर्श समिति
व्यवसाय कर	<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिका भित्र रहेका व्यवसायीहरूको तथ्याङ्क लिने र व्यवसायकरका दरहरूलाई विस्तृत अध्ययन गरी करका दररेट निर्धारण गर्ने । व्यवसायीहरूलाई कर सम्बन्धी १ दिने सचेतना अभिमुखीकरण आयोजना गर्ने दर्ता नभएका व्यवसायीलाई गाउँपालिकामा दर्ताको लागि सार्वजनिक सञ्चार माध्यम मार्फत सूचना जारी गर्ने निर्धारित समय भन्दा ढिलो कर तिर्नेलाई जरिवाना 	आर्थिक वर्ष २०७९/८० को पहिलो त्रैमास भित्र	राजस्व परामर्श समिति

	तथा छिटो तिर्नेलाई प्रोत्साहनको व्यवस्था गर्ने		
जडीबुटी, कवाडी र जिवजन्तु कर	<ul style="list-style-type: none"> जडीबुटीमा लुप्त रुपमा रहेकाहरूलाई पहिचान गरी निकासी योग्य बनाउनकोलागि प्रयत्न गर्न कवाडी संकलन केन्द्र तोकिएको दायरामा ल्याउने कवाडी टोल विकास संस्था मार्फत जम्मा गराई व्यवस्थापन गर्ने काँचो छाला संकलन केन्द्र स्थापना गरी आय आर्जन गर्ने 	आर्थिक वर्ष २०७९/८० भित्र	गाउँपालिका र टोल विकास संस्था
गैर कर राजस्वका शिर्षक			
नक्सापास दस्तुर	<ul style="list-style-type: none"> नक्सा पास सर्व सुलभ ढंगबाट हुनुपर्ने नक्सापास गरी भूकम्प प्रतिरोधी घर मात्र निर्माणको लागि प्रोत्साहन गर्ने र निश्चित दर निर्धारण गर्ने 	आर्थिक वर्ष २०७९/८० भित्र	गाउँपालिका
व्यक्तिगत घटना दर्ता शुल्क	<ul style="list-style-type: none"> व्यक्तिगत घटना दर्ताका प्रमाण पत्र लिनको लागि तथा सच्याउनको लागि सच्याउदा लिई आएकोमा घटाउने 	आर्थिक वर्ष २०७९/८० भित्र	राजस्व शाखा, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, राजस्व परामर्श समिति
पार्किङ्ग शुल्क	<ul style="list-style-type: none"> पालिका क्षेत्रमा सवारी पार्किङ्ग आवश्यक पर्ने ठाँउको पहिचान गरी पार्किङ्गको सुविधा उपलब्ध गराउने राजमार्ग र प्रमुख व्यापारिक क्षेत्रमा व्यापार प्रभावित हुने गरी पार्किङ्ग गर्ने गरेको पाईएमा जरीवाना गराउने 	आर्थिक वर्ष २०७९/८० भित्र	राजस्व शाखा, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, राजस्व परामर्श समिति
फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क	<ul style="list-style-type: none"> कुहिने र नकुहिने फोहोरको व्यवस्थापनको लागि सचेतना फैलाउने फोहरमैला व्यवस्थापनको निश्चित क्षेत्र पहिचान गरी व्यवस्थापन गर्ने फोहरमैला विसर्जनका आधारमा शुल्क कायम गर्ने तिर्ने र नतिर्नेको लागत तयार पार्ने 	आर्थिक वर्ष २०७९/८० भित्र	वातावरण समिति, राजस्व शाखा, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, राजस्व परामर्श समिति,
स्थानीय खानेपानी महसुल	<ul style="list-style-type: none"> उपयोगको आधारमा मिटर सिस्टमबाट महसुल लागु गर्ने आफु खुशी प्रयोग भै रहेको पानीको स्रोतलाई एकिकरण गरी दायरामा ल्याउनुपर्ने 	आर्थिक वर्ष २०७९/८० को पहिलो त्रैमास भित्र	गाउँपालिका, उद्योग वाणिज्य संघ र समुदाय
निर्माण, संचालन र व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पुर्वाधार तथा सेवामा सेवाशुल्क (अतिथि गृह, धर्मशाला, पुस्तकालय, सभागृह, ढल निकास, सडक वृत्ति, शौचालय, पार्क, पर्यटकिय स्थल, हाटबजार, पशु वधशाला, सडक, बसपार्क, पुल आदि	<ul style="list-style-type: none"> वधशाला व्यवस्थित गर्नुपर्ने र उनीहरूबाट सरसफाई वापत अतिरिक्त शुल्क लिनुपर्ने वधशाला बजार भन्दा बाहिर हुनुपर्ने हाट बजार स्थापना गरी शुल्क उठाउने पशुवधको क्रममा निस्कने फोहोरको जथाभावी व्यवस्थापन गरेको पाईएमा जरीवाना गराउने 	सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने सम्भव भएमा कार्यान्वयनमा ल्याउने	राजस्व शाखा, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, राजस्व परामर्श समिति

मूल्यांकन सेवा शुल्क	<ul style="list-style-type: none"> सम्पत्ति कर र अचल सम्पत्ति मूल्यांकन अभिलेखलाई एकत्रित गर्ने । मूल्यांकन शुल्क दर पुनरावलोकन गर्ने (वैदेशीक, वैकिंड तथा अन्य प्रयोजनको आधारमा वर्गिकरण) । 	आर्थिक वर्ष २०७९/८० को पहिलो त्रैमास भित्र	राजस्व परामर्श समिति, राजस्व शाखा
दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर (एफएम रेडियो संचालन, घ वर्गको निर्माण इजाजतपत्र, विद्यालय स्थापना, स्थानीय स्तरका ब्यापारिक फर्म आदि	<ul style="list-style-type: none"> व्यवसाय तथा फर्महरू व्यवसाय गर्नका लागि भन्दा ऋण प्रयोजनमा मात्र दर्ता गरिने प्रचलन भएको हुँदा व्यवसायीमुखी हुन र निरन्तरता दिन प्रति दिन प्रोत्साहन गर्नुका साथै फर्म अनुगमन गरी प्रोत्साहन गर्ने व्यवसाय दर्ता प्रकृत्यालाई प्रभावकारी बनाउने । दर्ता नगरी व्यवसाय गर्ने प्रचलनलाई निरुत्साहित गर्ने । 	आर्थिक वर्ष २०७९/८० को दोश्रो त्रैमास भित्र	गाउँपालिका प्रशासन र उ.वा. संघ
ढुगा, गिट्टी, बालुवा, माटो स्लेटजस्ता वस्तुको सर्भेक्षण उत्खनन तथा उपयोग शुल्क	<ul style="list-style-type: none"> ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा उत्खननको सम्भावना भएको क्षेत्रको पहिचान गरी गाउँपालिकाको आफ्नै व्यवस्थापनमा र प्रत्यक्ष निगरानीमा कर्मचारी खटाएर शुल्क अशुली गर्नुपर्ने गीट्टी बालुवाको निश्चित मात्रा (घन मिटर)को ट्रीपको मापदण्ड कायम गर्नुपर्ने 	सम्भाव्यता अध्ययन गरी सम्भाव्यताका आधारमा कार्यान्वयनमा ल्याउने	गाउँपालिका
वडा मार्फत गरिने सिफारिश तथा प्रमाणित दस्तुर	<ul style="list-style-type: none"> विपन्न अशक्त, अपाङ्गहरूलाई दस्तुरमा छुटको व्यवस्था गर्ने कुनैपनि सिफारिस दस्तुर बुझाएकोमा काम नभएर फिर्ता हुनुपर्दा वा संशोधन गर्दा सो आ.व. सम्म उक्त दस्तुरबाट हुनुपर्ने अग्रेजी सिफारिस वडा कार्यालयबाटै प्रिन्ट गर्नुपर्ने जन्म मृत्यु विवाह दर्ता भैसकेका कागजात अग्रेजीमा प्रिन्ट गर्दा थप रकम नलिने 	२०७९ श्रावण १ देखि (कतिपय सुविध कार्यान्वयनमा रहेको)	राजस्व शाखा, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, राजस्व परामर्श समिति
राजस्व प्रसाशन			
नितिगत व्यवस्था	<ul style="list-style-type: none"> राजस्व सुधार कार्ययोजना लगायत राजस्व ऐनको समयानुकूल परिमार्जन तथा अन्य आवश्यक कार्यविधि तयार गरि गाउँसभाबाट पास गर्ने । 	२०७९ आषाढ मसान्तभित्र	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत गाउँसभा
	<ul style="list-style-type: none"> कर दातालाई करदाता शिक्षा उपलब्ध गराउने 	२०७९ असार मसान्त	राजस्व परामर्श समिति राजस्व शाखा
	<ul style="list-style-type: none"> कम्प्युटर विलिङ्गको व्यवस्था र वैकल्पिक उर्जाको व्यवस्था गर्ने 	आर्थिक वर्ष २०७८/७९ देखि निरन्तर	राजस्व परामर्श समिति राजस्व शाखा
	<ul style="list-style-type: none"> श्रव्य दृश्य सामग्रीको प्रयोग गर्ने 	निरन्तर	राजस्व परामर्श समिति राजस्व शाखा
	<ul style="list-style-type: none"> बैंक मार्फत कर तिर्ने व्यवस्था गर्ने 	आर्थिक वर्ष २०७९/८० भित्र	राजस्व परामर्श समिति राजस्व शाखा

सांगाठनिक ब्यवस्था	<ul style="list-style-type: none"> ● सोधपुछ कक्षको ब्यवस्था गर्ने ● आवश्यकता अनुसार काउन्टरको ब्यवस्था गर्ने ● कर्मचारीहरू संख्यामा थप गरी तालिम तथा प्रविधीको सीप विकास गर्ने । ● राजस्व प्रशासन शाखा तथा वडा कार्यालयका लागि आवश्यक भौतिक सुविधाहरू (कार्य स्थल, फर्निचर, कम्प्युटर, सफ्टवेयर आदी) मा वृद्धि गर्ने 	आर्थिक वर्ष २०७८/७९ भित्र	राजस्व परामर्श समिति राजस्व शाखा
राजस्व संकलन तथा अभिलेख	<ul style="list-style-type: none"> ● राजस्व संकलनको लागि अभिलेख तथार पार्ने 	आर्थिक वर्ष २०७८/७९ भित्र	गाउँकार्यपालिका
सूचना तथा पारदर्शिता	<ul style="list-style-type: none"> ● सञ्चार माध्यमबाट कर तिर्न प्रोत्साहित गर्ने सम्बन्धी सूचना सम्प्रेषण गर्ने । ● गाउँपालिका र वडामा करको दररेट सहित नागरिक वडापत्र राख्ने । 	मासिक रुपमा	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत, वडा सचिवहरू
अनुगमन	<ul style="list-style-type: none"> ● अनुगमन गरि छुटेका करदातालाई करको दायरामा ल्याउने । 	प्रत्येक तीन महिनामा	कार्यपालिका
पारदर्शिता	<ul style="list-style-type: none"> ● प्रत्येक चार चार महिनामा आय ब्यायको सार्वजनिककरण गर्ने । 	प्रत्येक चार महिनामा	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत
समिक्षा तथा प्रोत्साहन	<ul style="list-style-type: none"> ● त्रैमासिक रुपमा आय ब्यायको सार्वजनिककरण गर्ने र कार्यपालिका बैठकमा समिक्षा गर्ने । ● प्रत्येक छ महिनामा कर्मचारी सहित समिक्षा गर्ने । ● वार्षिक रुपमा करदाताहरू सम्मिलित अन्तरक्रिया कार्यक्रम आयोजना गर्ने । ● करदातालाई सम्मान गर्ने (बढि कर तिर्नेलाई पुरस्कृत गर्ने) ● राम्रो काम गर्ने जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीलाई राजस्व असुलीको आधारमा कार्यसम्पादन मूल्यांकन गरि प्रोत्साहन दिने । 	निरन्तर, वार्षिक रुपमा (गाउँसभा गर्ने दिनमा)	गाउँसभा प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत कार्यपालिका

स्रोत: राजस्व सुधार कार्ययोजना २०७८

थप सुभावहरु

- उपयुक्त स्थानमा सटर निर्माण गरी भाडामा दिन सकिने ।
- निजी विद्यालयको तथ्यांक लिने ।
- **Billing System** को विकास (जस्तै: **SMS / Mobile System**_ गर्ने ।
- राजस्वलाई गाउँपालिकाको सेवा प्रणालीमा आवद्ध गर्ने र सचेतना कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ।
- राजस्व प्रशासन सम्बन्धी कार्य क्रमशः विकेन्द्रिकरण गर्दै लैजाने ।
- निजी क्षेत्र र विभिन्न दातृ निकायहरुबाट सञ्चालन गरिने कार्यक्रम र लगानीलाई गाउँपालिकाको बहुवर्षिय तथा वार्षिक कार्यक्रमसँग आवद्ध गरी स्रोत परिचालन गर्ने ।
- गाउँपालिकाले संचालन गर्दै आएका सम्भाव्य आयोजनाहरुको निर्माण, मर्मत तथा संचालनमा निजी क्षेत्रको सहभागिता बढाउँदै लैजाने ।
- गाउँपालिकाको कर प्रणाली र खर्च प्रणालीलाई क्रमशः कम्प्युटर सफ्टवेयर प्रणालीमा लैजाने ।
- गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका सार्वजनिक जग्गा तथा मठमन्दिरसँग रहेको सार्वजनिक जग्गाहरुलाई व्यवस्थित गरी व्यावसायिक रुपमा संचालन गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।
- वडाबाट उठेको राजश्वको निश्चित प्रतिशत संबन्धित वडामै खर्च गर्ने (**Rebate System**) व्यवस्था मिलाउने ।
- कर दातालाई **Tax Identity Card** को व्यवस्था गर्ने ।
- वडागत रुपमा राजश्व उठाउने विकेन्द्रित प्रणालीको कार्यान्वयन गर्ने
- कर तथा सेवा शुल्कको मापदण्ड तयार गर्दा गाउँपालिकालाई शहरी र ग्रामिण क्षेत्र तथा व्यवसायिक र आवसीय क्षेत्रमा वर्गीकरण गरी त्यसै अनुरूप दर निर्धारण गर्दा समन्यायिक कर निर्धारण हुन सक्ने भएकाले त्यस तर्फ ध्यान दिनुपर्ने

राजस्व अभिवृद्धिका लागि वडागत रुपमा प्राप्त सुभावहरु

- ढुङ्गा, माटो, बालुवा, गिटी दुवानीमा कर लगाई व्यवस्थित गर्ने,
- तरकारी फलफुल तथा दुध संकलन केन्द्रको स्थापना गर्न सकिने,
- पिकनिक स्थल तथा पार्क निर्माण गर्ने,
- मूलको खानेपानीको उचित व्यवस्थापन गरी शुल्क उठाउन सकिने,
- पालिका भित्र पाईने जडिबुटिहरुको पहिचान तथा प्रशोधन केन्द्र स्थापना गरी बजार बजार पहुँच विस्तार गर्ने,
- स्तरिय होटल तथा रेष्टुरेण्टको स्थापना गर्न सकिने,
- वडा वासिलाई करको वारेमा जानकारी दिने र नतिर्ने लाइ दण्ड तथा जरिवाना सम्म लगाउने,
- संग्राहलय स्थापना तथा ऐतिहासिक स्थलहरुको मर्मत संभार गरि बढि भन्दा बढि पर्यटक भित्राउन सकिने,
- सबै व्यवसायीहरुलाई करको दायरामा ल्याउन सकिने तथा व्यवसाय दर्ता भए नभएको अनुगमन गर्ने,
- आवास क्षेत्र तथा व्यापारिक क्षेत्रको श्रेणि विभाजन गरि घर बहाल कर उठाउन सकिने,
- व्यवसायीहरुलाई करको दायरामा ल्याई कर तिर्न लगाउने नतिर्नेलाई दण्ड तथा जरिवाना लगाउने
- कर तथा राजस्व सम्बन्धि जनचेतना जगाउने कार्यक्रम गर्ने
- निजी विद्यालयलाई कर उठाउने कार्यको कार्यान्वयन गर्ने ,
- अनिवार्य रुपमा व्यवसाय दर्ता गर्नु पर्ने,
- न्यूनतम भाडादर कायम गर्ने,

परिच्छेद छ

आगामी तीन बर्षको आय प्रक्षेपण

६.१ राजस्व सुधार कार्ययोजनाका आधारमा राजस्व प्रक्षेपण

राजस्व सुधार कार्ययोजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन भई पकाहाँमैनपुर गाउँपालिका ले संकलन गर्ने आगामी तीन आर्थिक वर्षहरू (आ.व. २०७९/०८० देखि २०८१/०८२ सम्म) को आयको सम्भाव्यता लाई प्रक्षेपण गरिएको छ । यो आय अनुमान गर्दा राजस्व सुधार कार्ययोजनामा योजना गरिएका कृयाकलापहरूको आधारमा तयार गरिएको हो । गाउँपालिकाले यस प्रक्षेपणलाई भविष्यमा वार्षिक बजेट अनुमानको क्रममा मार्गदर्शनको रूपमा लिन सक्दछ । राजस्व सुधार कार्ययोजनाको आधारमा रहेर आय प्रक्षेपण देहाय अनुसारका मान्यताहरूका आधारमा तयार पारिएको हो :

सामान्य मान्यताहरू :

- गाउँपालिकामा राजस्व सुधार योजना लागु भए संगै आय संकलनको आधार (करको दायरा) स्वतः विस्तार भएको हुने ।
- राजस्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयन भए पश्चात् गाउँपालिकाको राजस्व प्रशासनमा सुधार आउने
- राजस्व प्रशासनमा सुधार आउनुले राजस्व संकलन प्रभावकारी हुने ।

तालिका २०: आगामी तीन आ.व. को राजस्व प्रक्षेपणका आधार र तीन बर्षमा हुने कुल आय

आय शीर्षक	०७८/७९ को प्रस्तावित आय	आय प्रक्षेपणका आधारहरू	तीन बर्षमा हुने आय
आय	344760180	राजस्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयनमा आएपछि पकाहाँमैनपुर गाउँपालिकाको आन्तरिक आयमा परिवर्तन हुने अपेक्षा रहेको छ । यो परिवर्तन आधार बर्ष चालु आर्थिक बर्षलाई मानी हरेक पछिल्लो बर्ष १० प्रतिशतका दरले आन्तरिक राजस्वमा बढोत्तरी हुने आँकलन गरी प्रक्षेपण गरिएको छ । नक्सापास र हरेक घरको अभिलेखिकरण गरिनेछ भन्ने आधारमा यो प्रक्षेपण गरिएको छ । बहाल करलाई आवासिय र व्यावसायिक रुपमा विभाजन गरी वार्षिक बहाल रकम संकलनको आधारमा करको दर निर्धारण गरिएको छ ।	1091842946
राजश्व	106660180		341232696
आन्तरिक श्रोत	31660180		104795196
११३१३ सम्पत्ति कर	300000		993000
११३१४ भुमिकर मालपोत	1000000		3310000
११३२१ घरबहाल कर	690000		2283900
११३२२ बहाल विरौटी कर	200000		662000
११४७२ विज्ञापन कर	100000		331000
१४२१३ अन्य विक्रिबाट प्राप्त आय (ढुंगा गिटी बालुवा विक्रि)	13000000		43030000
१४२४२ नक्सापास दस्तुर	1096180		3628356
१४२४४ व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	450000		1489500
१४६११ व्यवसाय कर	624000		2065440
१४२५३ व्यवसाय रजिष्ट्रेशन कर	200000		662000
१४५२९ अन्य राजश्व	14000000		46340000

राजश्व बाँडफाँडबाट प्राप्त रकम	75000000	राजस्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयनमा आएपछि पकाहामैनपुर गाउँपालिकाको आन्तरिक आयमा परिवर्तन हुने अपेक्षा रहेको छ । यो परिवर्तन आधार बर्ष चालु आर्थिक बर्षलाई मानी हरेक पछिल्लो बर्ष ५ प्रतिशतका दरले आन्तरिक राजस्वमा बढोत्तरी हुने आँकलन गरी प्रक्षेपण गरिएको छ ।	236437500
संघिय सरकारबाट प्राप्त	217400000		685353500
१३३११ समानीकरण अनुदान	92000000		290030000
१३३१२ शर्शत अनुदान चालु	115000000		362537500
१३३१४ विशेष अनुदान चालु	5200000		16393000
१३३१६ समपुरक अनुदान चालु	5200000		16393000
प्रदेश सरकारबाट प्राप्त	20700000		65256750
१३३११ समानीकरण अनुदान	7000000		22067500
१३३१२ शर्शत अनुदान चालु	8200000		25850500
१३३१४ विशेष अनुदान चालु	3300000		10403250
१३३१६ समपुरक अनुदान चालु	2200000		6935500

स्रोत: राजस्व सुधार कार्ययोजना २०७९

६.२ स्थानीय तहको आगामी तीन आर्थिक बर्षको राजस्व प्रक्षेपण

उल्लेखित तालिकामा आ.व २०७८।०७९ मा गाउँपालिकाले गरेका आन्तरिक तथा बाह्य आय प्रक्षेपण तथा पालिकाका राजश्व संकलनका दायराहारुको विस्लेषण र केन्द्र सरकार, प्रादेशिक सरकार र स्थानिय सरकारका आम्दानीका श्रोतहरु साथै गाउँपालिकाका आम्दानीका क्षेत्रहरु, स्थलगत निरिक्षण, पालिकाद्वारा प्रकाशन गरिएका बजेट, नीति तथा कार्यक्रमका साथसाथै कार्यशाला गोष्ठीमा प्राप्त जानकारीको आधारमा आगामि बर्षको गाउँपालिकाको आय प्रक्षेपण गरिएको छ । सो क्रममा आ.व. २०७९।०८० का लागि प्रक्षेपित आयमा आन्तरीक तर्फ वार्षिक १० प्रतिशतले वृद्धि हुने साथै नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारबाट प्राप्त हुने अनुदान, बाडफाँड रकम आदिमा वार्षिक ५ प्रतिशतले वृद्धि हुने लक्षका साथ आगामी ३ आर्थिक बर्षको गाउँपालिकाको आय संरचना प्रस्तुत गरिएको छ । गाउँपालिकामा यो राजश्व सुधार कार्ययोजना लागु भए पश्चात आ.व २०७९।०८० मा रु.३ करोड १६ लाख ६० हजार आन्तरीक श्रोतबाट राजश्व संकलन हुने प्रक्षेपण गरिएको छ ।

तालिका २१: आगामी तीन आर्थिक बर्षहरूका लागि आय प्रक्षेपण

आय शीर्षक	प्रक्षेपित आय		
	२०७९/०८०	२०८०/०८१	२०८१/०८२
आय	344760180	363581198	383501568
राजश्व	106660180	113576198	120996318
आन्तरिक श्रोत	31660180	34826198	38308818
११३१३ सम्पत्ति कर	300000	330000	363000
११३१४ भुमिकर मालपोत	1000000	1100000	1210000
११३२१ घरवहाल कर	690000	759000	834900
११३२२ बहाल विरौटी कर	200000	220000	242000
११४७२ विज्ञापन कर	100000	110000	121000
१४२१३ अन्य विक्रिबाट प्राप्त आय (हुंगा गिटी बालुवा विक्रि)	13000000	14300000	15730000

१४२४२ नक्सापास दस्तुर	1096180	1205798	1326378
१४२४४ व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	450000	495000	544500
१४६११ व्यवसाय कर	624000	686400	755040
१४२५३ व्यवसाय रजिष्ट्रेशन कर	200000	220000	242000
१४५२९ अन्य राजश्व	14000000	15400000	16940000
राजश्व बाँडफाँडबाट प्राप्त रकम	75000000	78750000	82687500
संघिय सरकारबाट प्राप्त	217400000	228270000	239683500
१३३११ समानीकरण अनुदान	92000000	96600000	101430000
१३३१२ शर्त अनुदान चालु	115000000	120750000	126787500
१३३१४ विशेष अनुदान चालु	5200000	5460000	5733000
१३३१६ समपुरक अनुदान चालु	5200000	5460000	5733000
प्रदेश सरकारबाट प्राप्त	20700000	21735000	22821750
१३३११ समानीकरण अनुदान	7000000	7350000	7717500
१३३१२ शर्त अनुदान चालु	8200000	8610000	9040500
१३३१४ विशेष अनुदान चालु	3300000	3465000	3638250
१३३१६ समपुरक अनुदान चालु	2200000	2310000	2425500

स्रोत: राजस्व सुधार कार्ययोजना २०७९

परिच्छेद सात

अपेक्षित नतिजा र सुभावहरू

यो कार्ययोजना प्रतिवेदनमा बदलिंदो परिवेश अनुसार राजस्व परिचालनका क्षेत्रमा गर्नुपर्ने कृयाकलापहरूको पहिचान र योजनाका साथमा अगामी आर्थिक तीन वर्षहरूमा संकलन हुन सक्ने राजस्वको प्रक्षेपण गरिएको छ ।

सारांशमा राजस्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयन पश्चात पकाहामैनपुर गाउँपालिकाको राजस्वमा हुनसक्ने परिवर्तनको अनुमान गरी यो प्रक्षेपण गरिएको छ । यो प्रक्षेपण तयार गर्दा स्थानीय तहको चालु आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा अनुमान गरिएका आय शिर्षकहरूलाई माध आधार लिइएको छ । स्थानीय राजस्वका नयाँ क्षेत्र पहिचान नभएको तथा संघिय सरकार र स्थानीय सरकार बीच र प्रदेश सरकार र स्थानीय सरकार बीच राजस्व बाँडफाँड हुने नयाँ स्रोतहरूको आधार तयार नभएकोले त्यसलाई समावेश गरिएको छैन । त्यसैले भविष्यमा गाउँपालिकाले राजस्व आयमा उल्लेख गरिए भन्दा बढी आय प्राप्त हुने अवस्था रहेको छ । त्यस बाहेक नयाँ क्षेत्र पहिचान गाउँपालिकाले गरेमा पनि त्यो आय थप हुन सक्ने अवस्था रहेको छ ।

तालिका २२: गाउँपालिकाको सम्भावित आय संरचना

शिर्षकहरू	आ.ब. २०७९/८०	आ.ब. २०८०/८१	आ.ब. २०८१/८२
पकाहामैनपुर गाउँपालिका को कुल राजश्व	106660180	113576198	120996318
आन्तरिक श्रोत	31660180	34826198	38308818
राजश्व बाँडफाँडबाट प्राप्त रकम	75000000	78750000	82687500
नेपाल सरकारबाट प्राप्त अनुदान	217400000	228270000	239683500
प्रदेश सरकारबाट	20700000	21735000	22821750
पकाहामैनपुर गाउँपालिकाको कुल आय	344760180	363581198	383501568

स्रोत: राजस्व सुधार कार्ययोजना २०७९

गाउँपालिकालाई राजस्व संकलन अधिकार उल्लेख्य रूपमा प्रदान गरिएता पनि पकाहामैनपुर गाउँपालिकाको दायरा अधिक देखिदैन । आन्तरिक आय संकलन लाई जम्मा ३ वटा शिर्षकमा मात्र सिमित गरिएकोमा आय संकलनका आधार र दायराको अध्ययन गरि बढि भन्दा बढि शिर्षक तथा क्षेत्रलाई राजश्वको दायरामा ल्याई पालिकाको आन्तरिक आय तथा राजश्व संकलन वृद्धि गर्नुपर्ने देखिन्छ । गाउँपालिकाले आफ्नो अधिकार क्षेत्रका सम्भाव्य सबै कर, शुल्क तथा दस्तुर संकलन गर्ने प्रयास गरेको देखिन्छ । सिमित साधन र श्रोतका कारण राजस्व प्रशासन प्रभावकारी हुन नसक्ने भएकोले तत्काल राजस्व वृद्धिमा योगदान पुऱ्याउन मद्दत गर्ने केहि महत्वपूर्ण र प्रभावकारी श्रोतहरूको संकलन तर्फ ध्यान दिनु उपयुक्त देखिन्छ । साथै राजस्व सुधार कार्य योजनामा उल्लेख भएका क्रियाकलापहरूलाई पनि प्राथमिकीकरण गरी कार्यान्वयन गर्नु उचित हुन्छ । गाउँपालिकाले राजश्वको प्रभावकारी संकलनका लागि प्राथमिकताका आधारमा तत्काल जोड दिनुपर्ने राजस्वका शीर्षकहरू निम्नानुसार छन :

- सम्पत्ति कर
- व्यवसाय कर
- बहाल कर
- नक्सापास दस्तुर
- बहाल विटौरी
- व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर
- विज्ञापन कर

उपरोक्त करको प्रभावकारी संकलनका लागि प्राथमिकताका आधारमा गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरू निम्नानुसार छन :

- आवश्यक जनशक्ति तथा भौतिक सुविधा सहितको राजस्व शाखा गठन गर्ने ।
- सम्पत्ति कर वैज्ञानिक ढङ्गले लागु गर्ने ।
- तथ्याङ्क संकलन र अद्यावधिक गर्ने ।

त्यसैगरी गाउँपालिकाले राजस्व वृद्धि एवं करको प्रभावकारी संकलनका लागि प्राथमिकताका आधारमा निम्नानुसारका क्रियाकलापहरू गर्न सिफारिस गरिन्छ :

- राजस्व परिचालनको लागि आवश्यक जनशक्ति तथा भौतिक सुविधा सहित वर्तमान राजस्व शाखालाई थप सुदृढीकरण गर्ने ।
- राजस्व सम्बन्धी सम्पूर्ण तथ्यांक संकलन र अद्यावधिकरण गर्ने र स्वचालीत बनाउने ।
- घरबहाल करको प्रगतिशील दर निर्धारण गर्ने साथै बहाल विटौरी करका क्षेत्रहरूको ठेक्का निर्धारण गर्ने ।
- करदाताहरूलाई अभिमूखीकरण गर्ने तथा करदाताहरूलाई नियमित रूपमा पत्र वा विद्युतिय सूचना पठाउने ।
- लेखा प्रणालीलाई व्यवस्थित गरी पेशकी नियन्त्रण, वैज्ञानिक लेखा प्रणालीको व्यवस्थापन र स्थीर सम्पत्तिहरूको संरक्षण र परिचालन गर्ने ।
- राजस्व प्रणालीलाई अनुमानयोग्य बनाउन आवश्यक प्रकृया अगाडी बढाउने ।

थप सुभावहरू

- पालिकामा दर्ता गरेर मात्र व्यवसाय संचालन गर्न उत्प्रेरित गर्ने ।
- गाउँपालिकाको आय वृद्धिको लागि गाउँपालिकाक्षेत्रभित्र रहेका सार्वजनिक जग्गा तथा मठमन्दिरसँग रहेको सार्वजनिक जग्गाहरूलाई व्यवस्थित गरी व्यावसायिक रूपमा प्रयोग गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।
- गाउँपालिकाको स्वामित्वमा रहेको उपयुक्त स्थानमा सटर निर्माण गरी भाडामा दिन सकिने ।
- गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका निजी विद्यालयको तथ्यांक अद्यावधिक गर्ने ।
- Billing System को विकास (जस्तै: SMS / Mobile System) गर्ने ।
- राजस्वलाई गाउँपालिकाको सेवा प्रणालीमा आवद्ध गर्ने र करदाता तथा सेवाग्राही सचेतना कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने ।
- पालिकाको राजस्व प्रशासन सम्बन्धी कार्य क्रमशः वडा तहमा विकेन्द्रिकरण गर्दै लैजाने ।
- निजी क्षेत्र र विभिन्न दातृ निकायहरूबाट सञ्चालन गरिने कार्यक्रम र लगानीलाई गाउँपालिकाको बहुवर्षिय तथा वार्षिक कार्यक्रमसँग आवद्ध गरी स्रोत परिचालन गर्ने ।
- पकाहामैनपुर गाउँपालिकाले संचालन गर्दै आएका सम्भाव्य आयोजनाहरूको निर्माण, मर्मत तथा संचालनमा निजी क्षेत्रको सहभागिता बढाउँदै लैजाने ।
- प्रविधिको उच्चतम प्रयोग गर्दै गाउँपालिकाको कर प्रणाली र खर्च प्रणालीलाई क्रमशः कम्प्युटर सफ्टवेयर प्रणालीमा लैजाने ।

राजस्व अभिवृद्धिका लागि वडागत रूपमा सुभावहरू

- व्यवसायीक तरकारी, फलफुल, पशुपक्ष तथा दुध संकलन केन्द्रको स्थापना गर्न सकिने,
- पर्यटकिय सम्भावना भएको क्षेत्रको पहिचान गरी पिकनिक स्थल तथा पार्क निर्माण गर्ने,
- वडा वासिलाई करको वारेमा जानकारी दिने र नतिर्नेलाई दण्ड तथा जरिवानाको नीति कार्यान्वयन गर्ने,
- आवास क्षेत्र तथा व्यापारिक क्षेत्रको श्रेणि विभाजन गरि घर बहाल कर उठाउन सकिने,
- व्यवसायीहरूलाई करको दायरामा ल्याई कर तिर्न लगाउने नतिर्नेलाई दण्ड तथा जरिवाना लगाउने,
- कर तथा राजस्व सम्बन्धि जनचेतना जगाउने कार्यक्रम गर्ने,
- निजी विद्यालयलाई कर उठाउने कार्यको कार्यान्वयन गर्ने,

- गाउँपालिका क्षेत्रमा व्यवसाय गर्दा अनिवार्य रूपमा व्यवसाय दर्ता गराएर मात्र गर्ने प्रणाली कार्यान्वयनमा ल्याउने र व्यवसाय दर्ता भए नभएको अनुगमन गर्ने,
- कर दरमा समयसापेक्ष परिमार्जन गर्दै दरद्वारा फराकिला पार्ने,
- बढि तथा समयमा कर तिर्ने करदातालाई प्रोत्साहनको व्यवस्था गर्ने,
- राजश्व शाखाको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने तथा सुचना प्रविधिको अधिकतम उपयोग गर्ने
- करदाताको व्यवस्थित अभिलेख गर्ने र त्यसलाई स्वचालीत बनाई राजश्व चुहावट नियन्त्रण तथा आन्तरिक लेखापरिक्षणमा जोड दिने,
- राजश्व संकलनको नियमित प्रगति समिक्षा गर्ने तथा सुधार गर्नु पर्ने देखिएमा तत्काल सुधारका कार्य गर्ने,
- राजश्व परामर्श समितिको भूमिकालाई प्रभावकारी बनाउदै लैजाने
- राजस्व मुल्याङ्कन तथा अनुगमन प्रभावकारी, नतिजामुखी र चुस्त बनाउने

परिच्छेद आठ

अनुगमन तथा मूल्यांकन

प्रस्तुत राजस्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयनको तीन वर्षको अवधिमा यसको कार्यान्वयन प्रभावकारीता हासिल गर्नको लागि विभिन्न समयमा विभिन्न पक्षको अनुगमन तथा मूल्यांकन भएमा यसको प्रभावकारी कार्यान्वयन हुनलाई थप सहयोग पुग्ने हुन्छ । स्थानीय सरकार संचालन ऐनको व्यवस्था अनुसार राजस्व परामर्श समितिलाई राजस्वका स्रोत, दायरा तथा दरको विश्लेषण गरी आय अनुमान गर्ने र स्रोत अनुमान तथा बजेट सिमा निर्धारण समितिलाई आगामी ३ आर्थिक वर्षको आय अनुमान गर्ने कार्यमा यो राजस्व सुधार कार्ययोजनाले सहयोग गर्दछ । राजस्व सुधारका नीति, कृयाकलापहरु तथा बजेट अनुमान पश्चात राजस्व सुधार कार्ययोजना अनुसारका कृयाकलापहरु संचालन भए नभएको तथा अनुमान अनुसार आय असुली भएको नभएको सम्बन्धमा नियमित रूपमा अनुगमन गर्ने, आगामी आर्थिक वर्षको आय प्रक्षेपणको लागि त्यस अवधि सम्मको कृयाकलाप तथा आय असुली अवस्थाको मूल्यांकन गर्ने तथा आर्थिक वर्ष सम्पन्न भएपछि सो आर्थिक वर्षकोलागि तय गरिएका कृयाकलापहरु तथा आय असुली अवस्थाको मूल्यांकन गर्न आवश्यक हुन्छ । यो राजस्व सुधार कार्य योजनाको अनुगमन तथा मूल्यांकनको लागि निम्न चार तहको अनुगमन तथा मूल्यांकन व्यवस्था सिफारिश गरिएको छ ।

(क) कार्यालय स्तरको अनुगमन:

गाउँपालिकाको तहबाट प्रत्यक्ष रूपमा कार्ययोजनाको कार्यान्वयनको सन्दर्भमा भएका प्रगतीको नियमित परिक्षण गर्ने कार्य यस अन्तर्गत पर्दछ । यो स्तरको अनुगमन तथा मूल्यांकनको लागि प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत, राजस्व शाखा तथा अन्य सम्बन्धित शाखाका प्रतिनिधिहरुलाई जिम्मेवार बनाउनु पर्दछ । स्थानीय तहले कम्तिमा महिनामा एक पटक बैठक बसी योजनाको कार्यान्वयनको अवस्था तथा असुली अवस्थाको अनुगमन गरी लक्ष हासिल गर्नेतर्फ आवश्यक कार्यगत निर्णयहरु गरी कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्दछ । कार्यलयगत संरचनाको विकास गरि छिटो छरितो र सरल रूपमा राजस्व संकलन हुने वातावरण र अवस्था निर्माण गर्नु पर्दछ ।

(ख) राजस्व परामर्श समितिबाट अनुगमन तथा मूल्यांकन:

गाउँपालिकाको राजस्व परामर्श समितिले चौमासिक रूपमा राजस्व सुधार योजनाको कार्यान्वयनको अवस्था तथा आय संकलनको अवस्थाको नियमित अनुगमन गरी कार्यपालिकालाई आवश्यक परामर्श प्रदान गर्ने कार्य यस अन्तर्गत पर्दछ । त्यसैगरी आगामी आर्थिक वर्षकोलागि आयको अनुमान गर्ने कार्य र यसअघि भएका कार्यको मूल्यांकन गरी स्रोत, दर तथा दायरामा सुधारको लागि कृयाकलाप सिफारिश गर्ने र त्यसको आधारमा आयको अनुमान गर्नु पर्दछ । यसका अतिरिक्त आर्थिक वर्षको समाप्ती पश्चात राजस्व सुधार योजनाको समिक्षा गरिनु पर्दछ । समिक्षा पश्चात आवश्यक सुधारका उपाय अवलम्बन गर्नुपर्ने भएमा आगामी आर्थिक वर्षमा परिमार्जन गर्दै लैजानु पर्दछ ।

(ग) कार्यपालिकाबाट अनुगमन तथा मूल्यांकन:

कार्यपालिका स्थानीय सरकारको उच्चतम नीतिगत निर्णय गर्ने निकाय हो । स्थानीय तहको राजस्व परिचालनका सन्दर्भमा प्रस्तुत कार्ययोजनाको कार्यान्वयनका लागि आवश्यक निर्णय गर्नुपर्ने भएमा कार्यपालिकाको बैठकले राजस्व परामर्श समितिबाट प्रस्तुत गरेका सुभावहरुलाई छलफलमा ल्याई आवश्यक निर्णय गर्ने कार्य यस अन्तर्गत पर्दछ । त्यस प्रकारको छलफलको क्रममा राजस्व सुधार योजना तथा आय असुली अवस्थाको समिक्षा गरी आवश्यक नीतिगत तथा कार्यगत निर्णय गर्न आवश्यक भएमा निर्णय गरी कार्यान्वयनमा लैजानु पर्दछ । राजस्व परामर्श समितिले औल्याएका सुधारका कार्य र सिफारिस गरेका प्रवधानहरुलाई गाउँसभाबाट संसोधन गर्नुपर्ने भएमा आवश्यकता र औचित्यका आधारमा संसोधन गरि अनुमोदन गर्नुपर्ने हुन्छ ।

(घ) वास्तव अनुगमन तथा मूल्यांकन:

गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयनको क्रममा पालिका क्षेत्रभन्दा बाहिर रहेका विभिन्न पक्षहरूबाट हुने अनुगमन तथा मूल्यांकन यस अन्तर्गत पर्दछ । यसका लागि राजस्व सुधार योजना कार्यान्वयनको क्रममा सहजिकरण गर्ने चाहने संघिय मामला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग, प्रदेश मन्त्रालय, जिल्ला समन्वय समिती, दातृ निकायहरू, तथा अन्य राजस्व क्षेत्रमा सरोकार राख्ने निकायहरूले कार्ययोजना कार्यान्वयनको अनुगमनको लागि सहयोग प्रदान गर्न सक्नेछन् । यस्तो अनुगमन प्रणालीको स्थापनाले स्थानीय तहको अनुगमन तथा प्रतिवेदन गर्ने क्षमतामा विकास हुनेछ भने पालिकाको अनुगमनबाट नदेखिएका पक्षको पहिचान हुन गई कार्ययोजना कार्यान्वयन थप परिस्कृत हुन जान्छ । राजस्व प्रशासनसंग सम्बन्धित तथ्यांक संकलन बाहेक योजना कार्यान्वयन प्रकृयाको अनुगमन तथा करदाताहरूको अनुभूति संकलन पनि अनुगमनको मुख्य विधि हुनसक्नेछ ।

अनुसूचीहरू
अनुसूची १ : तथ्यांक/सूचना संकलनका फारम
पकाहाँमैनपुर गाउँपालिका, पर्सा
राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा

राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुको लागि तथ्याङ्क संकलन सूची

नगर/गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय तथा हालको अवस्था:

- संक्षिप्त परिचय :
 - नामांकरण
 - घरधुरी तथा जनसंख्या
 - क्षेत्रफल तथा वडा विभाजन
 - प्रशिद्ध स्थलहरू
- मुख्य पूर्वाधारको अवस्था
 - सडक, बाटो, पुल
 - विजुली
 - खानेपानी तथा सिंचाई
 - सावर्जनिक भवन तथा पूर्वाधारहरू
 - फोहरमैला व्यवस्थापन (फोहरको परिमाण र व्यवस्थापनको अवस्था)
- आर्थिक अवस्था र भौगोलिक बनोट
 - उद्योग, व्यवसाय तथा कलकारखाना
 - मुख्य व्यापारिक केन्द्रहरू
 - भौगोलिक अवस्थिति
 - प्राकृतिक तथा पर्यटकिय सम्पदा

नगर/गाउँपालिकाको संगठन तथा राजस्व प्रशासन :

- हालको संगठन संरचना
- निर्वाचित पदाधिकारीहरूको विवरण (संकलन गर्ने)
 - कर्मचारीहरूको विवरण (संगठन संरचना सहित संकलन गर्ने)
 - राजस्व शाखा तथा राजस्व प्रशासन
 - राजस्व शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरूको विवरण
 - कार्यक्षम तथा कार्य स्थलको पर्याप्तता राजस्व
 - फर्निचर, कम्प्यूटर, प्रिन्टर तथा अन्य भौतिक सुविधाहरू
 - राजस्व सम्बन्धी डाटा वेस
 - राजस्व प्रशासनमा सफ्टवेयर र त्यसको प्रयोग
 - कम्प्यूटर विलिङ्ग प्रणालिको प्रयोग,
- भौतिक सुविधाहरू
 - कार्यालयका भवनहरू
 - सावरी साधन

- फर्निचर, कम्प्युटर, प्रिन्टर

नगर/गाउँपालिकाको आय (आन्तरिक तथा वाह्य) सम्बन्धी विवरण:

- विगत तीन आर्थिक वर्षहरू (२०७६/७७, ०७७/७८ र ०७८/७९) को यथार्थ आय विवरण
- चालु आर्थिक वर्षको (२०७८/७९) को अनुमानीत/बजेट विवरण
- चालु आर्थिक वर्षका लागि नगर/गाउँसभाले पारित गरेको कर, शुल्क तथा दस्तुरका दरहरू अन्य दस्तावेज तथा सूचनाहरू
- नगर/गाउँसभाले पारित गरेको आर्थिक ऐन
- राजस्वसंग सम्बन्धित अन्य नीति तथा कार्यक्रमहरू
- राजस्व परिचालनकालागि भएका प्रभावकारी प्रयासहरू

तथ्याङ्क संकलन फारम

१. नगर/गाउँपालिकाका आयका स्रोतहरू तथा हालको अवस्था

क्र.सं.	आयका प्रकार	सम्भावनाको विवरण	संकलन भएको/नभएको	दर निर्धारणको अवस्था
क.	कर तर्फ			
	भूमि कर (मालपोत)			
	सम्पत्ती कर			
	सवारी कर (टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इरिक्सा)			
	घर जग्गा बहाल कर			
	व्यवसाय कर			
	जडिबुटी, कवाडी र जिवजन्तु कर			
ख.	अन्य राजश्व			
	ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, माटो, काठ, दाउरा, जराजुरी, स्लेट, खरीढुङ्गा आदि प्राकृतिक एवं खानीजन्य वस्तुको विक्री तथा निकासी शुल्क			
	नक्सापास दस्तुर			
	व्यक्तिगत घटना दर्ता शुल्क			
	वहाल विटौरी शुल्क			
	पार्किङ्ग शुल्क			
	अस्पताल संचालन			
	फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क			
	स्थानीय खानेपानी महसुल			
	स्थानीय विद्युत महसुल			
	केवलकार, टेकिङ्ग, कायाकिङ्ग, वन्जीजम्प, जिपफ्लायर, प्याराग्लाइडिङ्ग आदि मनोरंजन तथा साहसी खेलकुद सम्बन्धी सेवा तथा व्यवसायमा सेवाशुल्क			
	निर्माण, संचालन र व्यवस्थापन गरेका स्थानीयपुर्वाधार तथा सेवामा सेवाशुल्क (

क्र.सं.	आयका प्रकार	सम्भावनाको विवरण	संकलन भएको/नभएको	दर निर्धारणको अवस्था
	खानेपानी, विजुली, धारा, अतिथि गृह, धर्मशाला, पुस्तकालय, सभागृह, ढल निकास, सडक वृत्ति, शौचालय, पार्क, पौडी पोखरी, ब्ययमशाला, पर्यटकिय स्थल, हाटवजार, पशु वधशाला, शवदाह गृह, घोविघाट, सडक, वसपार्क, पुल आदि			
	मूल्यांकन सेवा शुल्क			
	दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर (एफएम रेडियो संचालन, घ वर्गको निर्माण इजाजतपत्र, विद्यालय स्थापना, स्थानीय स्तरका ब्यापारिक फर्म			
	ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, नुन, माटो, खरीढुङ्गा, स्लेटजस्ता वस्तुको सर्भेक्षण, उत्खनन तथा उपयोग शुल्क			
	वडा मार्फत गरिने सिफारिश तथा प्रमाणित दस्तुर			
	दण्ड जरिवाना			

२: नगर/गाउँपालिकाको स्वामित्व वा भोगचलनमा रहेका जग्गा

क्र.सं.	जग्गा रहेका स्थान	कि.न.	क्षेत्रफल	हालको उपयोग	भाडा वा बहाल रकम यदी भएमा)
१	स्वामित्वमा रहेको जग्गा				
२	भोगचलनमा रहेको जग्गा				

३: नगर/गाउँपालिकाको स्वामित्वमा रहेका भवन

क्र.सं.	स्थान	भवनको विवरण (कोठा समेत)	हालको उपभोग	भाडा वा बहाल रकम (यदी भएमा)

नोट : विवरण लेख्ने ठाउँ अपुग भएमा छुट्टै पानामा लेख्ने ।

४: करमा आधारित सूचनाहरू

क. सम्पत्ति कर सम्बन्धी विवरण

नगर/गाउँपालिकामा दर्ता भएका जम्मा करदाता संख्या :

आ.व. २०७७/७८मा कर तिर्ने करदाता संख्या :

संकलित रकम :

ख. भवन सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	घरको वर्गीकरण	अनुमानित संख्या	बहालमा भएको संख्या	बहाल दर

1	व्यापारीक प्रयोजनका लागि निर्मित भवन/घरहरू (नोट: व्यापारीक कम्प्लेक्स, पार्टी प्यालेस, अस्पताल, कोल्ड स्टोर, निजीविद्यालय तथा क्यापस आदि)			
2	औद्योगिक प्रयोजनका भवन/घरहरू			
3	आवासिय भवन/घरहरू			
3.1	कच्ची घरहरू -कच्ची जोडाई तथा छाना)			
3.2	अर्ध कच्ची घरहरू (माटोको जोडाई र कंकट वा स्तलको छाना भएका)			
3.3	पिलर सिस्टम नभएको पक्क घर (Without RCC Frame Structure)			
3.4	पिलर सिस्टम भएको पक्क घर (With RCC Frame Structure)			
जम्मा				

ग. जग्गा सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	जग्गाको किसिम	स्थान	अनुमानीत जग्गाधनी	अनुमानित क्षेत्रफल	औसत मुल्यांकन दर (मालपोत कार्यालयको आधारमा)
1	शहरी क्षेत्र				
2	आवासिय क्षेत्र				
3	कृषी क्षेत्र				
4	वन तथा अन्य क्षेत्र				
जम्मा					

घ. सवारी साधन सम्बन्धी विवरण

गाउँपालिकामा दर्ता भएका जम्मा करदाता संख्या :

आ.व. २०७७/७८ मा कर तिर्ने करदाता संख्या : संकलित रकम :

क्र.सं.	सवारी साधन	अनुमानित संख्या	कैफियत
1	अटो रिक्सा तथा ई-रिक्सा		
2	ठेलागाडा, टाँगा, रिक्सा		
जम्मा			

ड. व्यापार व्यवसाय सम्बन्धी विवरण

नगर/गाउँपालिकामा दर्ता भएका जम्मा करदाता संख्या :

आ.व. २०७७/७८मा कर तिर्ने करदाता संख्या : संकलित रकम :

क्र.सं.	व्यापार व्यवसायको विवरण	साना लगानी	मझौला लगानी	ठुला लगानी	कैफियत
1	उद्योग				
2	वित्तिय संस्था (बैंक, विकास बैंक, सहकारी, विमा आदि)				
3	व्यापारिक भवन, मल, निजी अस्पताल, संस्थागत कलेज विद्यालय				
4	डिलर तथा थोक विक्रेता				
5	अन्य व्यवसायहरू				

छ. खानीजन्य वस्तु विक्री तथा निकासी

क्र.सं.	उत्पादन/उत्खनन स्थल	बस्तुहरू	कुल उत्खनन योग्य परिणाम	विक्री मुल्य	संभाव्य निकासी परिमाण
		ढुङ्गा			
		गिट्टी			
		बालुवा			
		ढुङ्गा			
		गिट्टी			
		बालुवा			

नोट : विवरण लेख्ने ठाउँ अपुग भएमा छुट्टै पानामा लेख्ने ।

ज. जडिबुटी, कवाडी र जिव जन्तु (ब्यवसायिक उपयोग)

क्र.सं.	बस्तुहरू	इकाई	कुल संकलन परिणाम	अनुमानित मुल्य
क.	जडिबुटी जन्य वस्तुहरू			
ख.	कवाडी जन्य वस्तुहरू			
ग.	जिवजन्तु			

झ. वहाल विटौरी

क्र.सं.	सम्पत्तिहरू	स्थान	इकाई	परिमाण	दर
क.	भवन तथा कोठाहरू				
ख.	मेसिनहरू				
ग.	सार्वजनिक सम्पत्ति				
घ.	हाट बजार				

ञ. गाउँपालिकाले निर्माण, संचालन तथा व्यवस्थापन गरेका तथा सेवाग्राहीलाई उपलब्ध गराउने सेवा

क्र.सं.	सेवाहरू	उपलब्ध गराईएको स्थान वा क्षेत्र	इकाई र परिमाण	सेवा शुल्कको संभावना के छ ?	हालको अवस्था (आय)
1	फोहर मैला व्यवस्थापन				
2	स्थानीय खानेपानी				
3	बिजुली				
4	धारा				
5	अतिथि गृह				
6	धर्मशाला				
7	पुस्तकालय				
8	सभागृह				

क्र.सं.	सेवाहरू	उपलब्ध गराईएको स्थान वा क्षेत्र	इकाई र परिमाण	सेवा शुल्कको संभावना के छ ?	हालको अवस्था (आय)
9	ढल निकास				
10	सडक बत्ति				
11	सार्वजनीक शौचालय				
12	पार्क				
13	पौडी पोखरी				
14	व्यायमशाला				
15	पर्यटकिय स्थल				
16	पशु बधशाला				
17	शवदाह गृह				
18	बसपार्क				
19	अन्य पार्किङ्ग क्षेत्र				
20	सिफारिश तथा प्रमाणित				
21	दर्ता, अनुमाति, नविकरण दस्तुर				
22	मूल्यांकन सेवा शुल्क				
23	नक्सापास				
24	अन्य				
जम्मा					

अनुसूची ३ : अभिमुखिकरण कार्यक्रमको तस्वीरहरु

अनुसूची ४ : अन्तिम कार्यशाला गोष्ठीका माईन्युट, चिठी तथा तस्वीरहरु

पकहाँ मैनपुर गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

पकहाँ मैनपुर, पर्सा
मधेश प्रदेश, नेपाल

पत्र संख्या: ०७८/०७९
चलानी नं. १२१०

मिति: ०७८/०३/०७

श्रीमान कार्यकारी निर्देशक ज्यू,

प्रदेश अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, जनकपुरधाम जनकपुर।

विषय : भुक्तानीका लागि सिफारिस सम्बन्धमा।

महोदय :

उपयुक्त सम्बन्धमा तहाँ प्रदेश अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, मधेश प्रदेश र हामी पकहाँ मैनपुर गाउँपालिका विच भएको MOU बमोजिम हामीले हाम्रो पालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना निर्माण गर्न परामर्शदाता फर्म (स्टेन्थ इंजिनियरिङ कम्पनी) छनौट गरी मिति २०७८/०२/२६ मा सम्झौता गरिएको थियो।

हाल, उक्त परामर्शदाता फर्मले सम्पूर्ण कार्य सम्पन्न गरी अन्तिम प्रतिवेदन बुझाईसकेको र मिति २०७८/०३/२० कायपालिका बैठकले स्वीकृती समेत गरेकोले निज परामर्शदातालाई सम्झौता बमोजिमको रकम तहाँबाट भुक्तानीका लागि सिफारिस गर्दछु।

सुरेश प्रसाद
अध्यक्ष

रमेश सुवेदी
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
रमेश सुवेदी
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

पकाहामैनपुर गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना

मिति: २०६९/०३/२० ... को दिन पकाहामैनपुर गाउँपालिका, पाठ: ... को उपस्थितिमा सम्पन्न बैठकबाट यस गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्य योजनाको अन्तिम मस्यौदा प्रतिवेदन माथि छलफल सम्पन्न गरियो।

प्रतिवेदन

क्र.सं.	नाम	सम्बन्ध	सम्पर्क नं.	सिंह देवता	सं. पु. अ.	कार्य: उपस्थिति, बस, हाजिर, अक्षर	हस्ताक्षर
१	श्री सुजिवा प्रसाद	गा.सं./अहारा			५	उपस्थिति	[Signature]
२	सुरेन्द्र नारायण	उपा.सं/अहारा	९७२२१३५९			उपस्थिति	[Signature]
३	रमेश सुवेदी	उ.उ. अधिकारी	९८९२२०३०६२	Subodhendra Singh	५	उपस्थिति	[Signature]
४	मुकुन्द फा.पा.देवा	वडा अध्यक्ष	९९०२२५०३१६		५०	उपस्थिति	[Signature]
५	बालिराम अर्याल	वडा अध्यक्ष	९९५५१२११९३		५५	"	[Signature]
६	संजय अर्याल	वडा अध्यक्ष	९९५५५५५२९		५	"	[Signature]
७	मोहन अर्याल	मु.सं. अधिकारी			५	उपस्थिति	[Signature]
८	मालेन्द्र अर्याल	स.सं. पु.का वडा अध्यक्ष	९९५५५५५३२		५	उपस्थिति	[Signature]

९	सोमेश्वर सिवेदी	राजस्व प्राण	९८२६२७६४६२		५	उपस्थिति	[Signature]
१०	संजय सुगा	राजस्व प्राण	९८४२०२९५५९		५०	उपस्थिति	[Signature]
११	किशोर रिजाल	परामर्शदाता			५	उपस्थिति	[Signature]
१२	चन्द्रन सिंह अर्याल	"	९८०२९६३५२३		५	उपस्थिति	[Signature]
१३							
१४							

प्रस्तावहरू

- यस गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्य योजनाको अन्तिम मस्यौदा प्रतिवेदन सम्बन्धमा।
- यस गाउँपालिकाको राजस्व सुधार योजनाको अन्तिम प्रतिवेदन माथि सल्लाहदाता अनुमोदन गर्ने सम्बन्धमा।

निर्णयहरू

निर्णय नं. १ यस गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्य योजनाको अन्तिम मस्यौदा प्रतिवेदन सम्बन्धमा प्रस्तुतीकरण तथा छलफल गरीयो साथै राजस्व सुधार कार्य योजनाको अन्तिम मस्यौदा संशोधन सहित पारित गर्ने निर्णय गरियो। साथै राजस्व सुधार कार्य योजना तयार गर्ने सहयोग गर्ने प्रदेश अनुसन्धान तथा परिचालन केन्द्र, जनकपुर तथा स्ट्रेन्थ इन्जिनियरिङ कम्पनी प्रा. लि., काठमाडौं तथा विज्ञानकर्मी धनकुटा उपत्यका गर्ने निर्णय गरियो।

निर्णय नं. २ यस गाउँपालिकाको राजस्व सुधार योजनाको अन्तिम प्रतिवेदन आगामी माघ महिना अनुमोदनको लागि पेश गर्ने निर्णय समेत गरियो।